

Obsah

NA AKTUÁLNU TÉMU

- Ing. Zora Komínková, CSc. / **Inflačné riziká zavedenia eura v SR a ako im čeliť – 2. časť** / 2
 Ing. Peter Szovics, PhD., Ing. Mária Somorčíková / **Sú obyvatelia Slovenska pripravení používať euro?** / 7
 Ing. Anna Vladová / **Medzinárodná komparácia sklonu k spotrebe v sektore domácností** / 10
 Anna Pilková, Glenn Yoder / **Zlepšenie prístupu k úverom pre malé podniky** / 13

PRÍLOHA

Modelovanie makroekonomického vývoja v SR – odborný seminár NBS / 1 – 12

LEGISLATÍVA

JUDr. Renáta Bašková / **Národná banka Slovenska a jej legislatívna činnosť** / 16

POSTREHY – PODNETY

Ing. Emil Burák, PhD / **Daňová racionalizácia napreduje** / 19

ZO ZAHRANIČIA

prof. Ing. Viktória Čejková, PhD., Ing. Svatopluk Nečas, Ing. Eva Vávrová, PhD. / **Analýza procesu harmonizácie českého poistného trhu s jednotným poistným trhom EÚ** / 22

Z ARCHÍVU NBS

Mgr. Mária Kačkovičová / **Novomestská úverná banka, účastinná spoločnosť** / 26

INFORMÁCIE

Z rokovania Bankovej rady NBS / 27

Tlačové správy / 28

BIATEC

Odborný bankový časopis
júl 2005

Vydavateľ: Národná banka Slovenska

Redakčná rada: Ing. Ivan Šramko (predseda),
 Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barliková,
 prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc., Ing. Štefan Králik,
 Ing. Jozef Kreutz, doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.,
 doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,
 Ing. Monika Siegelová, doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia: šéfredaktorka: Mgr. Soňa Babincová
 ☎ 5787 2150, fax: 5787 1128

zástupkyňa šéfredaktorky: Ing. Alica Polónyiová
 ☎ 5787 2153

výtvarná redaktorka: Anna Chovanová
 ☎ 5787 2152

Adresa redakcie: Národná banka Slovenska
 redakcia BIATEC, Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia: ☎ 5787 2150
e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku: 21 Sk. Poštovné hradí predplatiteľ.

Ročné predplatné: 252 Sk

Tlač: i + i print, spol. s r. o.

Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

Objednávky na predplatné v SR a do zahraničia,
reklamácie, distribúcia: ☎ 5728 0368, fax: 5556 5535

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,

Pribinova 21, 819 46 Bratislava

e-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 4. 7. 2005

Dátum vydania: 18. 7. 2005

Registračné číslo: MK SR 698/92

ISSN 1335 - 0900

Foto na obálke: Európska banka pre obnovu a rozvoj.

Foto: Archív EBOR

A full English-language version of this paper is available
 on the web site of the National Bank of Slovakia:
<http://www.nbs.sk>

Anglická verzia časopisu je publikovaná na internetovej stránke
 Národnej banky Slovenska: <http://www.nbs.sk>

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek reprodukcie tohto
 časopisu alebo jeho časti a iné publikovanie vrátane jeho elek-
 tronickú formy nie sú povolené bez predchádzajúceho písom-
 ného súhlasu vydavateľa.

INFLAČNÉ RIZIKÁ ZAVEDENIA EURA V SR A AKO IM ČELIŤ

2. ČASŤ

Ing. Zora Komínková, CSc., Národná banka Slovenska

Oficiálna štatistika cenového vývoja v eurozóne po troch rokoch od zavedenia eura do hotovostného obehu potvrdzuje, že menová konverzia ani v dlhodobejšom porovnaní nemá inflačné efekty a že neohrozila cenovú stabilitu eurozóny ako definičný cieľ menovej politiky ECB. Na druhej strane tým, že menová politika ECB preukázala dôveryhodnosť svojho cieľa, významne prispela k všeobecnému poklesu inflačných očakávaní.

Cenové súvislosti v eurozóne po troch rokoch existencie eura v hotovostnom obeh

Analýza cenového vývoja z roku 2002 ukázala, že zavedenie eura malo vplyv na ceny niektorých výdavkových skupín, ktorý sa najsilnejšie prejavil začiatkom roku 2002. Zvýšená pozornosť cenovému vývoju v týchto skupinách sa venovala aj v roku 2003. Ukázalo sa však, že priame cenové efekty menovej konverzie sa v roku 2002 pravdepodobne vyčerpali. V roku 2003 neboli zistené žiadne nezvyčajné pohyby cien, ktoré by bolo možné priamo spájať so zavedením eura.

Porovnanie celého šesťročného časového úseku existencie eurozóny (1999 – 2004) (tab. 2), ktoré dátum menovej konverzie rozdeľuje na dve rovnaké 3-ročné obdobia (1999 – 2001, 2002 – 2004) síce vyznieva nepriaznivo pre obdobie po konverzii s priemernou infláciou HICP 2,17 % oproti 1,83 % pred zavedením eura do hotovostného obehu, výsledok je však ovplyvnený veľmi nízkou hodnotou HICP z roku 1999¹. Po vylúčení extrémnej hodnoty tohto roka je zrejmé, že zavedenie eura do hotovostného obehu nemalo zvyšujúci vplyv na priemerné hodnoty inflácie v eurozóne. V trojročnom horizonte jeho existencie bola priemerná hodnota HICP dokonca nižšia (2,17 %) než priemer za posledné dva roky pred jeho zavedením (2,2 %).

Porovnanie priemerného HICP za obdobia pred a po zavedení eura podľa jednotlivých krajín eurozóny (tab. 3) dáva zmiešaný pohľad: v šiestich krajinách je priemer po zavedení eura vyšší, v piatich nižší, v jednej krajine nezmenený. Pri nejednoznačnosti výsledkov však možno

Tabuľka 2 HICP eurozóny 1999 – 2004, ročný priemer v %

Prechodné obdobie bez hotovostného eura			Euro v hotovostnom obeh		
1999	2000	2001	2002	2003	2004
1,1	2,1	2,3	2,3	2,1	2,1
Priemer za obdobie 1999 – 2001: 1,83 %			Priemer za obdobie 2002 – 2004: 2,17 %		
2000 – 2001: 2,2 %			2002 – 2003: 2,2 %		

Tabuľka 3 Priemerná hodnota HICP v členských štátoch eurozóny 1999 – 2004

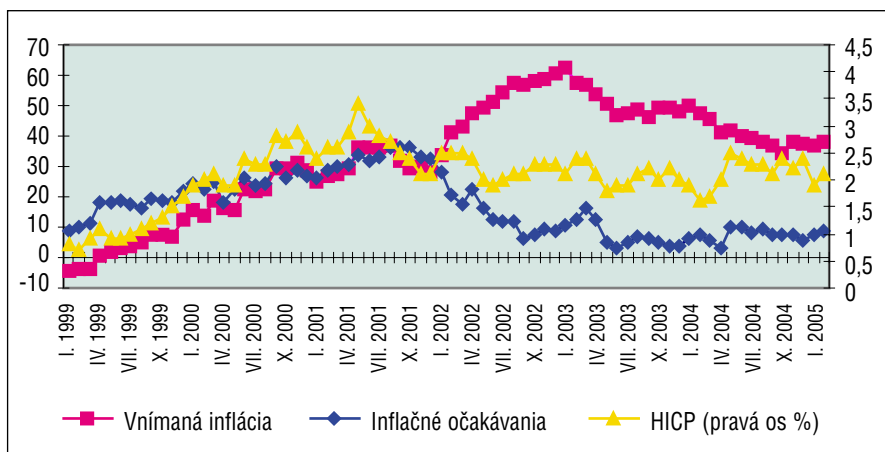
Krajina	Priemer za roky 1999 – 2001	Priemer za roky 2002 – 2004
Belgicko	2,1	1,6
Nemecko	1,7	1,4
Grécko*	2,9	3,5
Španielsko	3,0	3,2
Francúzsko	1,4	2,1
Írsko	3,9	3,7
Taliansko	2,2	2,6
Luxembursko	2,4	2,6
Holandsko	3,2	2,6
Rakúsko	1,6	1,7
Portugalsko	3,1	3,1
Fínsko	2,3	1,2

*Grécko sa stalo členom eurozóny až v roku 2001. Priemerná hodnota HICP za obdobie 1999 – 2001 je tu preto do istej miery stlačená, vzhľadom na intenzívny dezinflačný proces súvisiaci s plnením maastrichtského inflačného kritéria pre vstup do eurozóny.

konštatovať, že priemerné hodnoty národných súhrnných HICP za tieto dve trojročné obdobia nenasvedčujú, že by zavedenie eura do hotovostného obehu bolo príčinou zrýchlenia inflácie. Dokonca aj v krajinách s potenciálom rýchlejšieho dobiehania cenových hladín (Portugalsko, Taliansko, Španielsko) hodnota priemerného HICP zostala nezmenená alebo sa zvýšila iba mierne, pričom samotná menová konverzia mala na toto zvýšenie iba veľmi malý vplyv. Navyše v Nemecku, ktoré agresívnym sloganom „Euro je drahota“ („Euro gleich Teuro“) výrazne

¹ Najmä v dôsledku veľmi nízkych hodnôt HICP v najväčších ekonomikách eurozóny (Nemecko, Francúzsko) a celkovo vzhľadom na cyklické spomalenie tempa hospodárkeho rastu v eurozóne.

Obr. 2. HICP, vnímaná inflácia a inflačné očakávania v eurozóne 1999 – 2004

Zdroj: European Commission Business and Consumer Surveys, február 2005.

Poznámka: Indikátor vnímanej inflácie je výsledkom vyhodnotenia odpovedí spotrebiteľov na otázku „Čo si myslíte o vývoji cien za uplynulých 12 mesiacov?“. Inflačné očakávania ukazujú ich názor na rast cien v najbližších 12 mesiacoch v porovnaní s predchádzajúcimi 12 mesiacmi.

ovplyvnilo verejnú mienku (a to aj v krajinách nepatriacich do eurozóny) o inflačných dôsledkoch zavedenia eura, je priemerná hodnota HICP za roky 2002 – 2004 dokonca dosť podstatne nižšia.

Aj z hodnotení spotrebiteľských organizácií a anketo- vých prieskumov medzi verejnosťou sa po troch rokoch existencie hotovostného eura vytratila začiatková skepsa a inflačné očakávania rýchlo klesali. Intenzita vnímanej inflácie sa oproti predchádzajúcemu roku podstatne zmier- nila už v roku 2003, medzera medzi oficiálnym HICP však zostávala značná. K výraznému zblíženiu oboch ukazo- vateľov došlo v roku 2004, keď napriek zrýchleniu inflá- cie meranej oficiálnym HICP miera inflácie vnímaná spo- trebiteľmi v priebehu celého roka klesala.

Napriek tomu pocit drahoty a opatrné spotrebiteľské správanie pri nákupoch vo viacerých krajinách pretrváva- li aj naďalej. K výraznejšiemu zlomu došlo až v roku 2004. Zaujímavé výsledky v tomto ohľade priniesla štúdia „Euro po troch rokoch“² (The Euro, 3 Years later), ktorú publikovala v novembri 2004 Európska komisia. Z aspek- tov súvisiacich priamo či nepriamo so spotrebiteľským vnímaním cien je možné uviesť tieto:

- viac ako polovica občanov eurozóny (52 %) už nemá žiadne problémy s používaním eura; pod týmto prieme- rom za eurozónu sa nachádzalo iba Francúzsko (48 %) a Taliansko (35 %);
- takmer polovica respondentov (49 %) pri mimoriad- nych (veľkých) nákupoch najčastejšie stále používa refe- renčnú cenu v národnej mene; najmenej sa na kalkulova- nie v eure pri veľkých nákupoch adaptovali spotrebiteľia

v Holandsku (67 %), naopak v Taliansku a Grécku iba 10 %, resp. 27 % respondentov uvied- lo, že referenčnou menou je pre nich stále národná mena;

- pri bežných nákupoch väč- šina (52 %) spotrebiteľov euro- zóny však ráta v eurách: naj- viac v Írsku (91 %), najmenej v Taliansku (42 %) a Nemecku (44 %);

• v spotrebiteľskom správaní sa zastavuje tendencia k ob- medzovaniu nákupov pozoro- vaná v rokoch 2002 – 2003 súvisiaca s obavami z budúce- ho vývoja cien; ako vyplýva z tab. 4, celkový výsledok za eurozónu je podmienený pre- dovšetkým výraznou zmenou spotrebiteľského správania v Nemecku. Tretina respondentov (30 %) v priereze celej eurozóny v rokoch 2003 – 2004 však uviedla, že miňa viac než pred zavedením eura, pretože má problémy s presným výpočtom výdavkov, 32 % respondentov svoje správanie od zavedenia eura nezmenilo;

• dve tretiny respondentov v eurozóne vyjadrilo želanie stiahnuť z obehu 1-centové a 2-centové mince; iba v Nemecku toto želanie vyjadrila menej než polovica res- pendentov (vo Fínsku mince týchto dvoch hodnôt neboli do obehu zavedené);

• stiahnutie týchto mincí by občania eurozóny podpora- li, i keď 65 % respondentov je presvedčených, že by vied- lo k zvýšeniu cien; túto obavu vyslovilo najviac respon- dentov z Francúzska (81 %) a Belgicka (77 %), najmenej ich bolo v Holandsku, Taliansku a Grécku (53 – 56 %).

Prečo môžu spotrebiteľia nesprávne vnímať mieru inflácie

Spotrebiteľia si vytvárajú svoje vlastné videnie inflácie tým, že porovnávajú ceny, ktoré v priebehu času zaplatia za tie isté výrobky. Ich videnie je spravidla krátkodobé – sústreďujú sa na svoje najčastejšie a najdôležitejšie náku- py. Skúsenosť so zavedením eura naznačila, že spotrebi- telia vnímali jeho vplyv na ceny predovšetkým prostred- níctvom cien drobných tovarov a služieb, ktoré nakupujú pravidelne a najčastejšie (denne, týždenne).

Tabuľka 4 Zmeny v nákupnom správaní spotrebiteľov

Krajina	Podiel spotrebiteľov, ktorí po zavedení eura obmedzili nákupy		Rozdiel
	2004	2003	
Eurozóna	36 %	38 %	-2
Nemecko	49 %	61 %	-12

² Štúdia bola vypracovaná na základe anketového prieskumu riade- ného európskou sieťou Gallupovho inštitútu, ktorý sa uskutočnil od 27. októbra do 8. novembra 2004 medzi 12 006 občanmi vo veku nad 15 rokov v 12 členských štátoch eurozóny (na každý štát pripadalo zhruba 1000 respondentov).

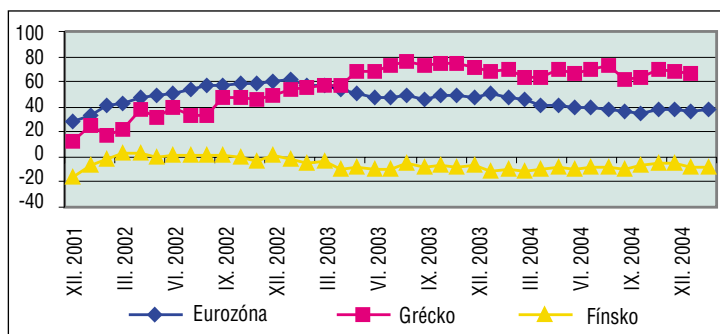

Úloha pravidelných a častých nákupov položiek, ako sú potraviny, noviny a časopisy, pohonné hmoty, autobusová a železničná doprava, reštaurácie a kaviarne či kadernícke salóny, mala vo vývoji vnímanej inflácie určujúci vplyv. Ceny týchto položiek rástli rýchlejšie než súhrnný HICP od polovice roku 1999. Vyšší než priemerný rast cien týchto položiek môže podľa analýzy Eurostatu [4] vysvetľovať až polovicu rozdielu medzi súhrnným HICP a spotrebiteľmi vnímanou infláciou. Na prudkom zvýšení vnímanej inflácie začiatkom roku 2002 sa okrem cenových dôsledkov zavedenia eura v uvedených položkách podieľalo aj podstatné zvýšenie cien (neeurového pôvodu) ďalších často nakupovaných tovarov, osobitne alkoholu a tabaku.

Keď ceny niektorých položiek v kaviarňach a reštauráciách vzrástli v januári 2002 viac než býva bežné, spotrebiteľia si to uvedomili. Ťažšie je pre individuálneho spotrebiteľa uvedomiť si, že pri iných tovaroch sa ceny zmenili oboma smermi – hore aj dolu. Napríklad voči každému zvýšeniu ceny šálky kávy, ktoré by sa mohlo pripísať zavedeniu eura, by stálo iba veľmi malé percentné zníženie ceny počítača alebo chladničky, aby sa táto zmena v súhrnnom HICP vyrovnala.

Okrem samotného faktu (ne)uvedomenia si paralelne prebiehajúceho obojstranného pohybu cien, spotrebiteľské správanie sa vyznačuje významnou asymetriou v hodnotení „získov“ a „strát“, ktoré prinášajú cenové zmeny do uspokojenia (miery pociťovaného blahobytu) jednotlivcov. Oveľa menší úžitok pripisuje „zisku“, ktorý prináša zníženie ceny, ako ochudobneniu zo „straty“, spôsobenej zvýšením ceny o rovnakú sumu. Súvisí to, prirodzene, s tým, že zvýšenie ceny priamo zhoršuje dôchodkovú situáciu spotrebiteľa, ktorú je nútený kompenzovať znížením spotreby v iných položkách svojho spotrebného koša alebo siahnuť na úspory, zatiaľ čo zníženie ceny³ nie je sprevádzané nevyhnutnou potrebou tieto „ušetrené“ peniaze presunúť na zvýšenie spotreby v iných položkách alebo ich usporiť.

Bežný spotrebiteľ nemá, pravda, k dispozícii zrozumiteľnú štatistiku a situáciu hodnotí na základe svojej individuálnej aktuálnej a minulej skúsenosti. Navyše, okrem toho, že rast cien sleduje a infláciu hodnotí na zúženej vzorke svojho najfrekvencovanejšieho spotrebného koša, nie je schopný priamo identifikovať, ktoré faktory sú príčinou rastu cien jeho jednotlivých položiek. Zavedeniu eura preto spotrebiteľia pripisovali aj vysoké ceny potravín zo začiatku roku 2002 (hoci príčinou bolo nepriaznivé počasie), rovnako by mu pripísali napríklad zdraženie benzínu, keby bolo v tom čase došlo k zvýšeniu svetových cien ropy, alebo mäsa,

Obr. 3. Vnímaná inflácia vo Fínsku a Grécku

keby choroba BSE, ktorej cenové efekty sa prejavili v roku 2001, prepukla o niekoľko mesiacov neskôr.

V čase zavádzania eura pritom spotrebiteľia s mimoriadnou pozornosťou sledovali vývoj cien a veľmi citlivo reagovali na všetky oficiálne i neformálne informácie o raste cien zverejňované v médiách, ale prenášané aj prostredníctvom náhodných „susedských“ skúseností. Kumulácia informácií o viacerých prípadoch rastu cien mohla vyvolať v spotrebiteľskom vnímaní aj vznik tzv. efektu snehovej gule, ktorý navyšoval intenzitu vlastných skúseností so zvýšením cien a zosilňoval celkový dojem o inflačných efektoch zavedenia eura do obehu.

Na presadenie sa efektu snehovej gule a celkovú intenzitu vnímanej inflácie veľmi významne vplývala informovanosť verejnosti o hlavných aspektoch zavedenia eura. Dostatok informácií fungoval voči verejnosti zároveň ako faktor posilňujúci dôveryhodnosť spoľahlivej pripravenosti celej operácie menovej konverzie. Korelácia medzi nedostatkom informácií a vysokou vnímanou infláciou, resp. dobrou informovanosťou a nižšou vnímanou infláciou, sa ukázala presvedčivá (obr. 2). Zatiaľ čo Fínsko bolo podľa anketo- vých prieskumov krajinou s najvyšším počtom dobre informovaných respondentov, v Grécku bol ich počet najnižší. Prítom práve v týchto dvoch krajinách bola zistená aj najnižšia (Fínsko), resp. najvyššia (Grécko) vnímaná inflácia⁴.

Dodatočným faktorom, ktorý pri zavedení eura prispel k zvýšeniu vnímanej inflácie, bola neskúsenosť obyvateľstva pohybovať sa v novom, v dôsledku komplikovaných konverzných kurzov spotrebiteľsky väčšinou ťažko čitateľnom cenovom prostredí. Pamätanie si cien z minulosti, resp. odložené účty za nákupy v pôvodných národných menách, mohlo spôsobiť niekedy až značné skreslenie informácie o cene v eurách pri prepočtoch cien po zrušení duálneho oceňovania za pomoci zaokrúhlených konverzných kurzov a navyšovalo veľkosť cenovej zmeny⁵.

Ak zhrnieme, na vysokej vnímanej inflácii sa pri zavedení eura podieľali tieto hlavné faktory:

- subjektívne hodnotenie cenového vývoja na položkách

³ V súvislosti s rozsiahlou praxou akciových cien sa vnímanie znížených cien posúva ešte ďalej – do bodovej polohy „výhodnej kúpy“.

⁴ Eurobarometer, november 2001.

⁵ Napríklad v Rakúsku ľudia pri rýchlych prepočtoch často používali kurz ATS/EUR v relácii 10/1, zatiaľ čo presný konverzný kurz bol

- individuálneho (zúženého) spotrebného koša;
- zvýšenie cien v položkách tovarov a služieb s nízkymi jednotkovými cenami, ktoré spotrebitelia opakovane a veľmi často nakupujú;
- nesymetrické vnímanie zvýšenia a zníženia cien;
- započítanie iných než s eurom súvisiacich príčin zvýšenia cien;
- efekt snehovej gule, ktorý navyšoval osobnú skúsenosť s rastom cien;
- nedostatočná informovanosť obyvateľstva o všeobecných súvislostiach menovej konverzie;
- pamätanie si cien z dávnejšej minulosti;
- nepresné prepočítavanie cien podľa zaokrúhleného konverzného kurzu.

Fenoménu vnímanej inflácie je preto žiaduce systematicky sledovať, analyzovať a celú problematiku jasne komunikovať verejnosti – s osobitným zreteľom aj na vybrané skupiny spotrebiteľov (napr. dôchodcov).

Náčrt opatrení a postupov na zamedzenie zrýchlenia inflácie pri zavedení eura v SR

Inflácia, resp. rast cien je jedným z najcitlivejších ukazovateľov, ktorým obyvateľstvo meria vývoj životnej úrovne a ktorým bude hodnotiť aj svoj vzťah k novej mene a následne k členstvu SR v eurozóne a celej EÚ. Hladké a celou spoločnosťou bezproblémovo akceptované zavedenie eura v podmienkach SR preto vyžaduje, aby príprava na jeho zavedenie obsiahla vecne objektívnu informáciu o očakávaniach možných cenových dôsledkov z prechodu na novú menu a o aktivitách na ich elimináciu a na ochranu konečného spotrebiteľa.

Na oboznamovanie sa s hodnotou eura a vytvorenie si návykov na platby v eurách nebude mať obyvateľstvo SR – na rozdiel od terajších krajín eurozóny – žiadne prechodné obdobie dobrovoľného používania eura (iba) v bezhotovostných transakciách, čo je istá nevýhoda. Na druhej strane výhodou všetkých budúcich členov eurozóny vrátane Slovenska je existujúce euro, čo umožňuje priebežne sa oboznamovať s jeho hodnotou i vizuálnymi charakteristikami jednotlivých bankoviek a mincí, a napokon aj ho (bežne) používať pri platbách v hotovosti.

S čím treba rátať v cenovom vývoji pri menovej konverzii

13,7603/1. V dôsledku toho suma na odloženom (referenčnom) účte v šilingoch, napr. z roku 1999, bola podstatne nižšia než indikoval napr. v roku 2003 prepočet ceny toho istého tovaru v eurách na šilingy podľa vzorca 1×10 . Spätné porovnanie referenčnej ceny v šilingoch s aktuálnou cenou v eurách generovalo vyšší cenový nárast než k akému (pokiaľ k nejakému) v skutočnosti došlo. Menšiu chybu, avšak opačným, cenovo znižujúcim smerom, poskytoval pochopiteľne prepočet podľa vzorca 1×14 .

Na rozdiel od terajších krajín eurozóny bude v podmienkach SR pri zavedení eura do obehu určitá skúsenostná základňa, a preto možno predpokladať, že miera „hodnotového chaosu“ v novom cenovom prostredí bude nižšia. Spotrebitelia budú pravdepodobne menej náchylní na úkor „vlastných chýb“ predražovať svoje platby v eurách, napr. pri používaní mincí s najmenšími nominálnymi hodnotami.

Na ilustráciu aktuálnych vedomostí a skúseností slovenskej verejnosti s hotovostným eurom uvádzame niektoré výsledky anketového výskumu z októbra 2004:

- 45 % respondentov už držalo v rukách eurovú bankovku aj mincu; 39 % ešte vôbec nedržalo;
- za najväčšie prínosy zavedenia eura najviac respondentov považuje zjednodušenie cestovania do zahraničia a zjednodušenie platieb v obchodoch;
- za najväčšiu nevýhodu zavedenia eura najviac respondentov označilo rast cien, zdražovanie;
- zdražovanie po zavedení eura očakávajú viac ako štyri pätiny oslovených (46 % očakáva výrazné zvýšenie, 37 % mierne zvýšenie);
- z konkrétnych požiadaviek občanov na informácie o eure najžiadanejšia bola o vplyve zavedenia eura na ceny (17 % respondentov), k čomu treba prirátat aj záujemcov o všetky informácie (15 %).

S prechodnou vyššou vnímanou infláciou v dôsledku zaokrúhľovania cien pri menovej konverzii treba rátať aj u nás. Nebude to však žiaden cenový šok a nepôjde o plošný jav. Bude síce sústredený do spotrebiteľsky najvnímavejších tovarových položiek a služieb, bude to však jav veľmi krátkodobý. Pri tovaroch dlhodobejšej spotreby a služieb, ktoré aj u nás v čoraz väčšej miere realizujeme formou bezhotovostných platieb, pritom môžeme z pôsobenia „zákona jednej ceny“ očakávať skôr opačný cenový efekt smerom dole. Pri obchodovateľných tovaroch bude proti rastu cien pôsobiť konkurencia.

Mierny rast cien bude, samozrejme, prebiehať aj po zavedení eura. Ten však bude súvisieť s rýchlejším hospodárskym rastom a procesom cenového dobiehania v našej krajine (reálnou konvergenciou k európskemu priemeru) a bude sprevádzaný adekvátnym rastom miezd. Nevyhneme sa ani krátkodobejším cenovým nárazom, ktoré budú spôsobované vývojom svetových cien ropy a iných energetických surovín, podmienkami pre pôdohospodársku produkciu, ale napríklad aj cenovou politikou regulátorov sieťových odvetví.

Ako čeliť neodôvodnenému zvyšovaniu cien

Na elimináciu impulzov, ktoré by mohli v súvislosti s menovou konverziou spôsobiť zrýchlenie inflácie, je predovšetkým potrebné dosiahnuť atmosféru všeobecného konsenzu inštitúcií verejnej správy a súkromného podnikateľského sektora a prostredníctvom spotrebiteľských organizácií zabezpečiť aj spoluprácu obyvateľstva. Klú-

čovou podmienkou a zároveň hlavným nástrojom dosiahnutia takéhoto celonárodného konsenzu je dostatok relevantných informácií ako takých, no predovšetkým vhodné spôsoby ich difúzie do verejnosti, aby každý občan mal nielen možnosť prístupu k informáciám, ale bol aj skutočne informovaný o hlavných aspektoch týkajúcich sa zavedenia eura v SR.

Postupy a opatrenia, ktoré môžu uplatniť štátne orgány a inštitúcie verejnej správy:

- deklarácia štátu, že zavedenie eura bude mať na občanov cenovo a príjmovovo neutrálny charakter, t. j.:
 - regulované ceny sa prepočítajú presne podľa konverzného kurzu;
 - ceny, poplatky, mzdy a platy vo verejnom sektore, ako aj všetky druhy dôchodkov, dávok a daní sa prepočítajú podľa konverzného kurzu, resp. zaokrúhľia sa v prospech občana;
- iniciovať dosiahnutie dohôd o nezvyšovaní cien (o cenovej stabilite) s podnikateľskými združeniami;
- na firmy, ktoré dohody o cenovej stabilite odmietnu alebo ich budú porušovať, upozorňovať vo verejnoprávnych médiách;
- na obdobie niekoľkých mesiacov pred dátumom menovej konverzie odporučiť, príp. nariadiť všetkým subjektom maloobchodného sektora duálne zobrazovanie cien v korunách a eurách;
- na obdobie niekoľkých mesiacov po zavedení eura povinne nariadiť duálne oceňovanie v eurách a korunách, vrátane vhodného zabezpečenia informácie o konverznom kurze;
- monitorovanie cien vo veľmi krátkych intervaloch by mal Štatistický úrad SR vykonávať počas celého obdobia duálneho oceňovania (pred aj po dátume konverzie), ale aj istý čas po jeho zrušení (nebezpečenstvo nového cenového skoku);
- osobitná pozornosť najmä v prvých týždňoch po zavedení eura by sa formou sledovania zúženého spotrebiteľného koša mala venovať cenám tovarov a služieb každodennej spotreby;
- zabezpečiť permanentný prístup obyvateľstva k informáciám o konverznom kurze; pravidlách prepočítavania z korún na eurá; vzhľade, hodnote a bezpečnostných charakteristikách eurových bankoviek a mincí;
- zriadiť pre verejnosť telefónnu linku na oznamovanie zistených prípadov porušovania stanovených, resp. dohodnutých pravidiel menovej konverzie a zneužívania zavedenia eura na neodôvodnené zvyšovanie cien;
- na potlačenie neodôvodnene vysokej vnímanej inflácie zo strany spotrebiteľov zabezpečiť prostredníctvom verejnoprávnych médií jasnú komunikáciu aktuálneho cenového vývoja s dôrazom na prípadné mimoriadne príčiny rastu cien nesúvisiaceho s operáciou menovej konverzie.

Postupy, ktoré môže prijať súkromný podnikateľský sektor:

- vyhlásenia (záväzky) obchodných reťazcov a maloobchodných združení, že v období duálneho oceňovania nebudú zvyšovať ceny a tieto záväzky dodržiavať;
 - v každom obchode či inom maloobchodnom zariadení viditeľne umiestniť tabuľu s konverzným kurzom na uľahčenie prepočítavania cien z korún na eurá a naopak;
 - obchodné reťazce môžu v záujme podpory konkurencie prijať stratégie spotrebiteľsky výhodného zaokrúhľovania na psychologické ceny, ktorých výsledkom by malo byť prevažne znižovanie cien.
- Čo môžu urobiť spotrebiteľia:
- venovať zvýšenú pozornosť informáciám o cenovom vývoji a naučiť sa rozoznávať, ktoré zvýšenia cien sú dôsledkom zavedenia eura a ktoré majú iné príčiny;
 - vytvoriť si referenčné ceny, t. j. odkladať si v určitom časovom predstihu (zhruba 1 rok) pred zavedením eura účtenky a pokladničné bloky za svoje typické platby, s ktorými budú môcť porovnávať platby v eurách;
 - pozorne sledovať vývoj cien v období duálneho oceňovania a naučiť sa využívať informáciu duálnej ceny;
 - pri prvých platbách v eurách (najmä pri väčších nákupech) uprednostniť pri kontrolných prepočtoch kalkulačku pred hrubým prepočtom spamäti podľa zjednodušeného konverzného kurzu;
 - nepreplácať nákupy a obslužné za poskytnuté služby: od začiatku používania eura mať na mysli, že aj mince s najmenšími nominálnymi hodnotami majú reálnu hodnotu („každý cent sa ráta“);
 - upozorňovať na predajcov a firmy, ktoré zneužívajú zavedenie eura na zvyšovanie cien.

Literatúra:

1. A First Comparative Review of Consumers' Reactions to the Introduction of Euro Notes and Coins as Seen by a Panel of Consumers' Associations and Member States Authorities. EC, DG Health and Consumer Protection, február 2002.
2. Dirschmid, W. – Fluch, M. – Gnan, E.: Economic Aspects of the Euro Cash Changeover in Austria. ONB, Focus on Austria, 2/2001.
3. Ein Jahr Euro: Ein Geburtstagskind ohne Partygäste. Verbrauchszentrale Bundesverband e.V., 23.12.2002.
4. Euro changeover effects. Eurostat, Euro-Indicators, news release, Annex, 18. jún 2003.
5. Euro changeover nudged up consumer prices in 2002. Eurostat, 18. jún 2003.
6. Euro gleich Teuro – so falsch ist das gar nicht. Neue Zürcher Zeitung, 25. – 26. september 2004.
7. European Central Bank: Annual Report 2001, 2002, 2003.
8. EC Business and Consumer Survey, február 2005.
9. Every cent counts. Greece.gr/BUSINESS/OnCourseForEMU.
10. Kollmann, K. – Simpler, K.E. – Huber, R.: Endbericht zur qualitativen Euroeinführungs-Begleitforschung. ITW Wirtschaftsuniversität Wien, júl 2003.
11. Náznaky občanov SR na zavedenie spoločnej meny euro. Ústav pre výskum verejnej mienky pri ŠÚ SR. Informácia 18/2004.
12. Statistiker und Konsumenten im Widerspruch. Schweizerischer Nationalfonds, Horizonte, december 2004.
13. The Effects of the Euro Changeover on Inflation. EC, PAN II, marec 2005.
14. The euro and prices two years on. Deutsche Bundesbank, Monthly Report, január 2004.
15. The Euro, 3 Years later. EC, Eurobarometer 165, december 2004.
16. Two and half years after the introduction of euro cash: smaller rise in prices than during the DM era. FSO Germany, 27. júl 2004.

SÚ OBYVATELIA SLOVENSKA PRIPRAVENÍ POUŽÍVAŤ EURO?

Ing. Peter Szovics, PhD., Ing. Mária Somorčíková
Fakulta ekonomiky a manažmentu, SPU v Nitre

Posledná menová odluka, s ktorou sa stretli naši občania, sa uskutočnila rozdelením ČSFR na Českú a Slovenskú republiku, keď slovenská koruna nahradila česko-slovenskú korunu v pomere 1 : 1. Završením integračného procesu SR v menovej oblasti bude prijatie spoločnej meny. Je to nezvratný a náročný proces, ktorý vyžaduje nominálnu, ale čiastočne aj reálnu konvergenciu. Občania zaujímajú predovšetkým výhody, ktoré vzniknú zavedením eura, ale aj riziká, na ktoré sa treba vopred pripraviť.

Cieľom dotazníkového prieskumu, ktorý sa uskutočnil začiatkom tohto roku na vzorke 150 respondentov, bolo zistiť názory obyvateľov Slovenska na zavedenie eura a určiť úroveň vedomostí o integračných procesoch. Podobný prieskum uskutočnila Európska komisia v sérii prieskumov verejnej mienky Eurobarometer¹.

Zavedenie používania eura

Prvá otázka zisťovala, či by sa malo zaviesť používanie eura na Slovensku. K zavedeniu eura sme sa zaviazali podpisom dohody o vstupe do Hospodárskej a menovej únie (ďalej len „EMU“), ktorá je platná od 1. mája 2004 medzi ECB a NBS². Kvalifikovaná väčšina (85 %) respondentov si myslí, že by Slovensko malo zaviesť používanie eura, čo je v súlade s naplnením poslania EMU. Podľa prieskumu Eurobarometra väčšina respondentov (44 %) krajín E-10³ si myslí, že používanie eura bude mať pre ich krajinu viac pozitív ako negatív (41 %).

Časový plán zavedenia spoločnej meny

Druhá otázka sa týkala dátumu zavedenia eura na Slovensku do hotovostného obehu. Približne polovica respondentov (48 %) nepozná termín zavedenia eura. Bude potrebné, aby EK v súčinnosti s ostatnými inštitúciami rozvinula informačný program, ktorý oboznámi obyvateľov s praktickou prípravou na zavedenie eura.

Vyšegradská štvorka a euro

Tretia otázka bola zameraná na možnosť zavedenia eura spolu s krajinami V4. Väčšina respondentov (78 %)

si myslí, že Slovensko by malo prijať euro naraz so svojimi susedmi – Českou republikou, Maďarskom a Poľskom. 13 % respondentov by chcelo zaviesť euro skôr a iba 8 % neskôr ako zvyšné krajiny V4.

Dopad prechodného obdobia

Štvrtá otázka zisťovala, či respondenti očakávajú v súvislosti s používaním eura nejaké ťažkosti. Podobná otázka bola zaradená aj do prieskumu uskutočneného v krajinách eurozóny tri roky po zavedení eura s tým rozdielom, že obyvatelia eurozóny už hodnotili samotné používanie eura. Respondenti nášho prieskumu oproti tomu vyjadrili svoje očakávania. Slováci majú ešte pred eurom určitý rešpekt, keďže väčšina (56 %) respondentov si myslí, že používanie eura im prinesie určité ťažkosti. Markantný rozdiel medzi obyvateľmi SR a eurozóny je v tom, že 52 % obyvateľov eurozóny nemá s eurom žiadne ťažkosti, ale len 38 % Slovákov sa domnieva, že používanie eura v budúcnosti by im neprinieslo žiadne ťažkosti. Dôvod zrejme vyplýva z prirodzeného strachu ľudí pred niečím novým, nepoznaným.

Dopad zavedenia eura na ceny

Piata otázka zisťovala očakávania zmeny cien potravín po zavedení spoločnej meny. Väčšina (73 %) obyvateľov Slovenska sa obáva zvyšovania cien. Podľa štatistických údajov Európskej komisie bol skutočný vplyv zavedenia eura na ceny v E-12⁴ veľmi malý (0,1 – 0,2 %), ale obyvateľstvo vnímalo rast cien mnohonásobne vyššie.

Cenové rozdiely medzi krajinami

Zástancovia eura sa často prikláňajú k názoru, že zavedenie spoločnej meny povedie k cenovej transparentnosti a k vyrovnaniu cenových rozdielov medzi krajinami. Podľa odpovedí na šiestu otázku Slováci neveria, že po zavedení eura sa vyrovnajú cenové rozdiely medzi krajinami eurozóny. Relatívne veľká časť respondentov (17 %) sa však k tejto otázke nevedela vyjadríť. Identická otázka bola zaradená aj do prieskumu Eurobarometra. Respondenti z krajín eurozóny odpoveď neviem nemali k dispozícii a z prieskumu je zrejme určitá rozpoltenosť v názoroch na túto otázku. Väčšina respondentov E-15⁵

¹ Prieskumy verejnej mienky sú prístupné na stránke http://euro-pa.eu.int/comm/public_opinion/index_en.htm

² Dohoda bola podpísaná 29. apríla 2004 medzi Európskou centrálnou bankou a národnými bankami členských štátov EÚ nepatriacimi do eurozóny k 1. máju 2004.

³ Krajiny E-10 sú Česká republika, Estónsko, Cyprus, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Poľsko, Slovinsko a Slovensko.

⁴ E-12 zahŕňa štáty, ktoré prijali euro v hotovostnom styku k 1.1.2002.

⁵ E-15 sú štáty EÚ pred rozšírením o Cyprus, Maltu a krajiny strednej a východnej Európy.

ani po troch rokoch od zavedenia eura nezaznamenala vyrovnávanie cenových hladín medzi krajinami eurozóny.

Duálne cenovky

Siedma otázka sa týkala používania duálnych cenoviek (s cenou v slovenských korunách i v eurách). Na Slovensku zákon neprikazuje povinnosť zverejňovať dvojité ceny. Tie budú povinné až tesne pred zavedením eura. Väčšina obyvateľov Slovenska (83 %) chce, aby obchodníci čo najskôr pred vstupom do eurozóny začali používať duálne cenovky. Obyvateľom eurozóny bola položená otázka, či súhlasia s pokračovaním používania duálnych cenoviek. Zdá sa však, že po troch rokoch si na euro zvykli a nepotrebuje viac duálne cenovky.

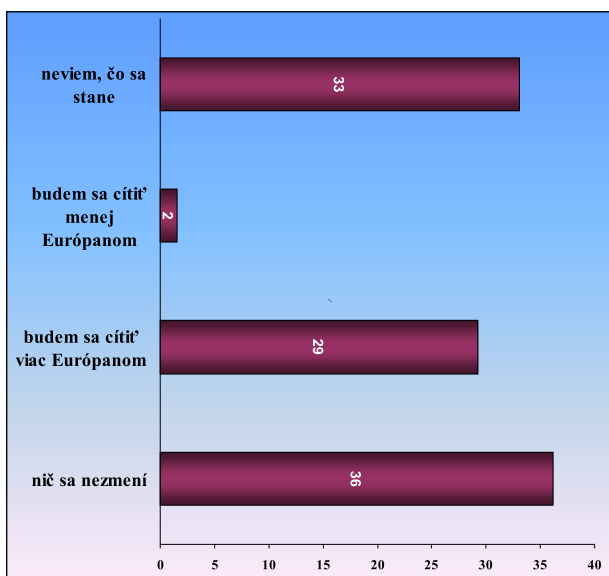
Pocity obyvateľov po zavedení spoločnej meny

Otázka číslo osem sa týkala subjektívnych pocitov respondentov a ich stotožnenia so spoločnou menou. Pre väčšinu respondentov (36 %) sa zavedením eura nič nezmení. Odpovede sú znázornené na grafe 1. Obyvateľom eurozóny bola položená otázka, čo cítia odvtedy, ako ich krajina zaviedla euro. V zásade nepocítili žiadnu zmenu, ich podiel je však výrazne vyšší (až 78 %). Jedna tretina slovenských respondentov (33 %) si nevie predstaviť, čo sa zavedením eura stane. Iba 29 % Slovákov sa zavedením eura bude cítiť viac Európanom, pričom obyvatelia eurozóny sú v tomto ohľade triezvejší: po troch rokoch používania eura sa viac Európanom cíti len (19 %) respondentov.

Maastrichtské kritéria a Pakt stability a rastu

Podmienkou pripravenosti krajiny na prijatie jednotnej meny je splnenie nominálnych konvergenčných kritérií, tzv. maastrichtských kritérií. Deväta otázka zisťovala, či respondenti počuli o maastrichtských kritériách a Pakte stability a rastu. O týchto dokumentoch už niekedy poču-

Graf 1 Pocity obyvateľov Slovenska po zavedení eura

la väčšina respondentov (61 %). Pravdepodobne inak by dopadli výsledky, ak by mali opísať obsah dohôd. V prieskume Eurobarometra sa zisťovala len znalosť Paktu stability a rastu. Porovnanie s obyvateľmi eurozóny vyšlo pre Slovákov optimisticky, keďže o pakte počulo 55 % obyvateľov eurozóny. Tí mohli v prieskume svoju kladnú odpoveď upresniť. 36 % respondentov o pakte počulo a aj vie, o čom je, 16 % o ňom iba počulo a nevie, o čom je.

Platenie eurom v zahraničí

Napriek tomu, že na Slovensku spoločná mena ešte nie je zavedená, časť Slovákov už má s platením v eurách svoju skúsenosť, najmä vďaka cestám do krajín E-15. Väčšina respondentov považuje platenie eurom za ľahké, 46 % za veľmi ľahké a 48 % za skôr ľahké. Z toho vyplýva, že Slováci strach z používania novej meny nemajú, keďže podobný prechod už zažili pri zavádzaní slovenskej koruny v roku 1993.

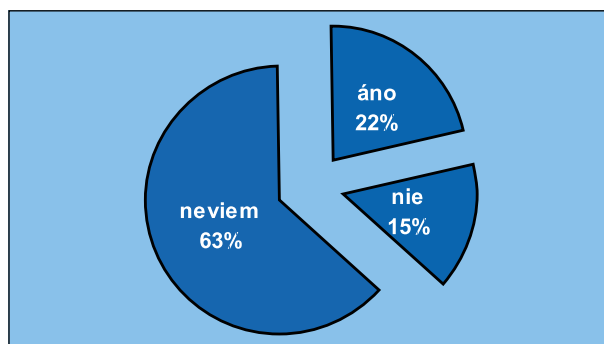
Platenie eurom na Slovensku

Platenie eurom aj v slovenských obchodoch či reštauráciách je už realitou. Otázne zostáva, či sa týmto krokom vyšlo v ústrety domácejmu obyvateľstvu alebo zahraničným turistom. Naša hypotéza v otázke jedenásť o tom, že prevažná väčšina Slovákov nemá skúsenosti s platbou v eurách na Slovensku sa potvrdila. Iba 8 % respondentov uviedlo, že už niekedy platili eurom na Slovensku.

Poplatky za používanie kreditných kariet v eurozóne

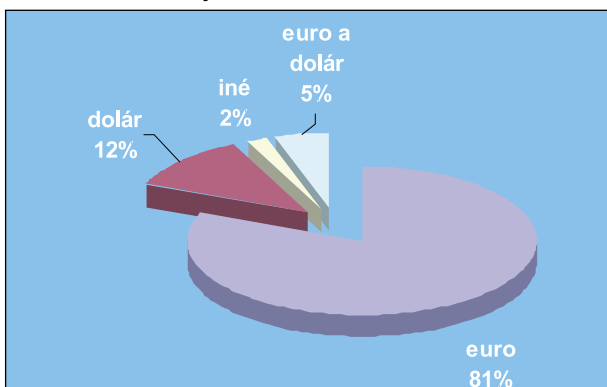
Spoločná mena by mohla zabezpečiť, aby sa zjednotil systém používania platobných a kreditných kariet v krajinách eurozóny. Skúsenosti však naznačujú, že tomu ešte tak nie je a v jednotlivých krajinách eurozóny sú s platbami pomocou kariet spojené aj rôzne dodatočné poplatky. Väčšina respondentov (63 %) sa k tejto otázke nevedela vyjadriť. Z toho sa dá dedukovať, že obyvatelia Slovenska na svojich cestách po krajinách eurozóny nepoužívajú kreditné karty. Dôvodom môžu byť napr. aj vysoké poplatky za výber peňazí z bankomatu v zahraničí, ktoré sa vo väčšine komerčných bánk pohybujú od 1,5 % – 3,5 % z hodnoty transakcie, pričom je stanovená i minimálna

Graf 2 Sú s používaním kreditných kariet v eurozóne spojené poplatky?

Graf 3 Akú menu by ste si zobrali na cestu do zahraničia?

hodnota výberu. Zaujímavá je zhoda medzi počtom respondentov z krajín eurozóny, ktorí zaznamenali dodatočné poplatky spojené s platbami prostredníctvom kreditných kariet a tými, ktorí sa k tejto otázke nevedeli vyjadriť.

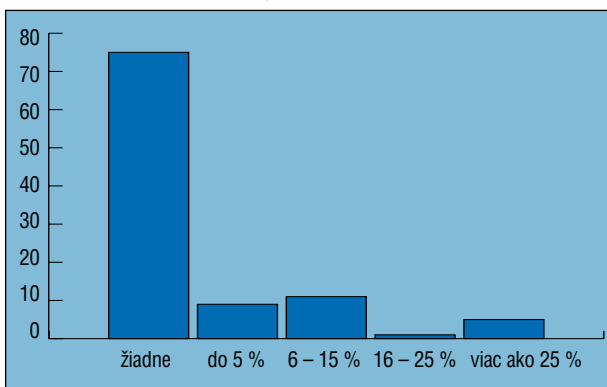
Akú menu si zobráť do zahraničia?

Indikátorom významnosti tej-ktorej meny je aj to, či ju obyvatelia považujú za potrebnú pri svojich cestách do zahraničia. Väčšina respondentov (81 %) by si zobrala na cestu do zahraničia eurá. V prípade obyvateľov eurozóny výber meny potrebnej na cestu do zahraničia nebol až taký jednoznačný. Až 30 % obyvateľov eurozóny by si na cestu do zahraničia zobralo inú menu ako euro alebo dolár.

Predpokladaný vývoj kurzu SKK/EUR

Štrnástá otázka bola zameraná na očakávania vývoja slovenskej koruny. Pre slovenskú korunu pred vstupom do ERM II je charakteristické jej posilňovanie.⁶ Skoro 3/4 respondentov (72 %) si myslí, že tento trend bude pretrvávať aj v nasledujúcich troch rokoch. Avšak 14 % respondentov neočakáva, že kurz by sa v budúcnosti zmenil. S posilňovaním jednej meny oproti inej súvisí aj tendencia obyvateľstva držať menu, ktorá sa zhodnocuje, v bankách ako svoje úspory. Takisto úrokový diferenciál láka držať úspory v krajine, ktorá má vyššie reálne úrokové miery.

Graf 4 Aké percento svojich úspor držíte v eurách?

⁶ Polročný priemerný kurz SKK/EUR vykazoval apreciáciu od júna 2002 do júna 2005.

Úspory v eurách

Posledná otázka zisťovala, aké percento úspor majú obyvatelia v eurách. Väčšina respondentov (75 %) nedrží žiadne úspory v eurách. Hoci sa nedá povedať, že nikto zo Slovákov nevlastní eurá ako svoje úspory. 11 % respondentov má 6 – 15 % svojich úspor v eurách a 5 % respondentov vlastní dokonca viac ako 25 % svojich úspor v eurách. Priemerne na obyvateľa vychádza 4,4 % úspor v eurách, ale vzhľadom na vysokú smerodajnú odchýlku (13,3 %) nie je možné pripisovať tejto hodnote výrazný štatistický význam.

Sú obyvatelia Slovenska pripravení používať euro?

Výsledky prieskumu preukázali, že prevažná väčšina obyvateľov Slovenska má pozitívny vzťah k jednotnej mene euro, hoci iba o niečo viac ako polovica respondentov pozná predpokladaný termín vstupu Slovenska do eurozóny. Uprednostňujú pritom vstup spolu s ostatnými krajinami V4. Pojmy ako maastrichtské kritériá a Pakt stability a rastu sú väčšine obyvateľov známe. Zaujímavé je, že hoci väčšina respondentov považuje platenie eurom v zahraničí za veľmi ľahké alebo skôr ľahké, obávajú sa, že používanie eura doma by im mohlo priniesť určité ťažkosti. Väčšina Slovákov sa totiž obáva, že po zavedení eura sa zvýšia ceny potravín. Tento strach zrejme vyplýva z negatívnych ohlasov na spoločnú menu po jej zavedení v niektorých krajinách eurozóny. Zrejme i kvôli tejto skutočnosti by väčšina respondentov bola rada, keby obchodníci čo najskôr pred vstupom do eurozóny začali používať duálne cenovky. Respondenti neveria, že zavedením eura sa v Slovenskej republike niečo zmení, takisto ako neveria, že vďaka zavedeniu eura sa vyrovnajú cenové rozdiely medzi krajinami eurozóny. Napriek tomu, že eurom sa už na Slovensku dá platiť, vyskúšalo si to len nepatrné percento respondentov. Ani s používaním kreditných kariet v krajinách eurozóny nemajú Slováci mnoho skúseností, keďže sa nevedeli vyjadriť k otázke o dodatočných poplatkoch spojených s platením kreditnými kartami. Respondenti vedia, že na svojich cestách do zahraničia sa bez eura nezaobídu, ale túto menu vo svojich úsporách neuprednostňujú. Súvisí to zrejme s nepretržitým posilňovaním domácej meny, ktoré podľa nich bude pretrvávať aj nasledujúce tri roky.

Literatúra

1. De Grauwe, P.: Economics of Monetary Union. Fifth Edition. Oxford University Press. 2004. ISBN 0-19-625651-9.
2. First report on the practical preparations for the future enlargement of the euro area. COM(2004)748 final. [18.3.2005] http://europa.eu.int/comm/public_opinion/index_en.htm
3. Konkretizácia stratégie prijatia eura. [18.3.2005] <http://www.nbs.sk>
4. Konvergenčná správa, 2004. [18.3.2005] <http://www.nbs.sk>
5. Konvergenčný program Slovenska pre roky 2004 – 2010. [18.3.2005] <http://www.nbs.sk>
6. Stratégia prijatia eura. [18.3.2005] <http://www.nbs.sk>
7. The Monetary policy of ECB. ECB 2004. ISBN 92-9181-479-2.

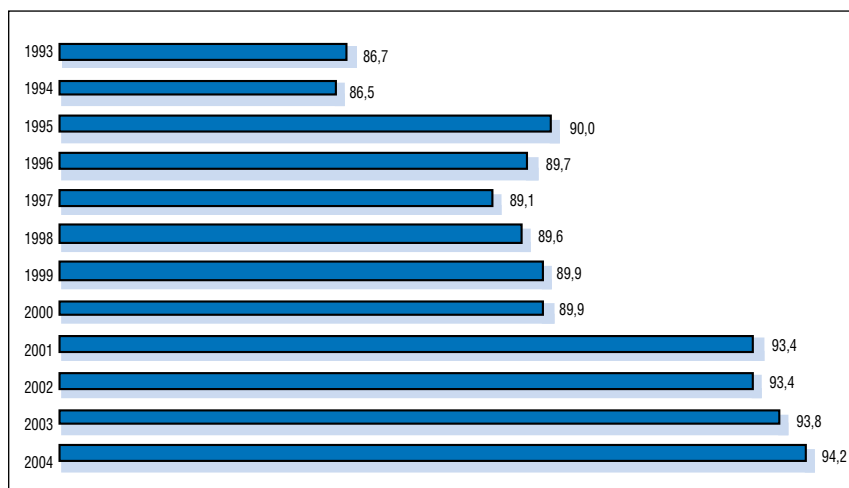

MEDZINÁRODNÁ KOMPARÁCIA SKLONU K SPOTREBE V SEKTORE DOMÁCNOSTÍ

Ing. Anna Vladová, Národná banka Slovenska

Všeobecným trendom vo svete v posledných dvoch desaťročiach bol permanentný rast preferencií spotreby, a to aj v krajinách s tradíciou vysokej miery sporivosti, napríklad v Japonsku. Preferenciu spotreby pred úsporami možno odmerať sklonom k spotrebe, ktorý vyjadruje, akú časť príjmov, ktoré domácnosti dostanú k dispozícii v bežnom roku, minú na nákupy spotrebných tovarov a služieb; rezíduum sa stáva súčasťou úspor. Kým v roku 1993 slovenské domácnosti minuli na spotrebu 87 % disponibilných príjmov, v roku 2004 to už bolo 94 %.

Graf 1 Sklon slovenských domácností k spotrebe v % z disponibilného príjmu

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné výpočty.

Sklon k spotrebe je výslednicou vývoja príjmu aj spotreby, je teda ovplyvnený definičným vymedzením príjmu a spotreby v sektore domácností. Pri analýze vývoja spotrebného sklonu domácností a pri jeho medzinárodnej komparácii je nutné zohľadniť minimálne nasledujúce charakteristiky platné v podmienkach slovenskej štatistiky, ktorá uplatňuje princípy národného účtovníctva ESA 95.

Do sektora domácností (S.14) v terminológii národného účtovníctva patria nielen domácnosti ako spotrebiteľia, ale aj domácnosti vlastníkov nekorporatívnych podnikov, t. j. fyzické osoby nezapísané v obchodnom registri, fyzické osoby podnikajúce na základe iného ako živnostenského zákona a samostatne hospodáriaci roľníci nezapísaní v obchodnom registri. Sektor domácností zahŕňa teda aj živnostníkov a drobných podnikateľov (ich vymedzenie nie je vo všetkých krajinách jednotné).

Nezahŕňa neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam (ako je bežnou praxou v niektorých iných krajinách).

Pod spotrebou rozumieme výdavky na konečnú spotrebu domácností, t. j. na výrobky a služby, ktoré sa používajú na priame uspokojenie individuálnych potrieb, bytové služby vlastníkov obydlií, naturálne dôchodky, materiály a práce spojené s malými opravami, predmety dlhodobej spotreby, ktoré nie sú považované za hrubý fixný kapitál, finančné služby a poplatky, platby za povolenia a nákup produkcie za ekonomicky nevýznamné ceny. (Niektoré krajiny počítajú sklon k spotrebe zo skutočnej spotreby, t. j. vrátane služieb poskytovaných domácnostiam bezplatne.)

Príjem je definovaný ako hrubý disponibilný dôchodok (bežné príjmy mínus bežné výdavky). Hrubý disponibilný dôchodok je teda tou časťou bežných príjmov domácností (mzdy, náhrady mzdy, prijaté úroky, sociálne dávky a pod.), ktorá domácnostiam zostane po úhrade bežných výdavkov (dane, poistné odvody a pod.). Hrubý disponibilný dôchodok je vlastným zdrojom financovania spotreby alebo akumulácie úspor. Úspory ako reziduálna veličina po odpočítaní spotrebných výdavkov od dis-

ponibilného príjmu sú hrubým ukazovateľom, t. j. vrátane spotreby fixného kapitálu. (Niektoré krajiny evidujú čisté ukazovatele, t. j. bez spotreby fixného kapitálu.)

Pri výpočte spotreby a príjmu sa uplatňuje národný koncept. Výdavky slovenských domácností sa sledujú na domacom území a v zahraničí; rovnako príjem slovenských domácností sa zisťuje z domácich a zahraničných zdrojov. Výslednicou podielu spotreby na disponibilnom príjme je sklon k spotrebe podľa národného konceptu.

Medzinárodné porovnanie sklonu k spotrebe je sťažene nedostupnosťou komplexnej a konzistentnej databázy údajov za sektor domácností. Jedna z najobsiahlejších dostupných databáz publikovaná OECD zhromažďuje údaje z opačnej strany spotrebného správania domácností – zo strany úspor. Súbor údajov o sklone k úsporám za 21 štatisticky podchytených krajín¹ OECD bol pre-

transformovaný na údaje o sklone k spotrebe (100 mínus sklon k úsporám). Získaná databáza bola rozšírená o aktuálne údaje z národných štatistických úradov za štyri krajiny stredoeurópskeho regiónu: Česko, Maďarsko, Poľsko a Slovensko.

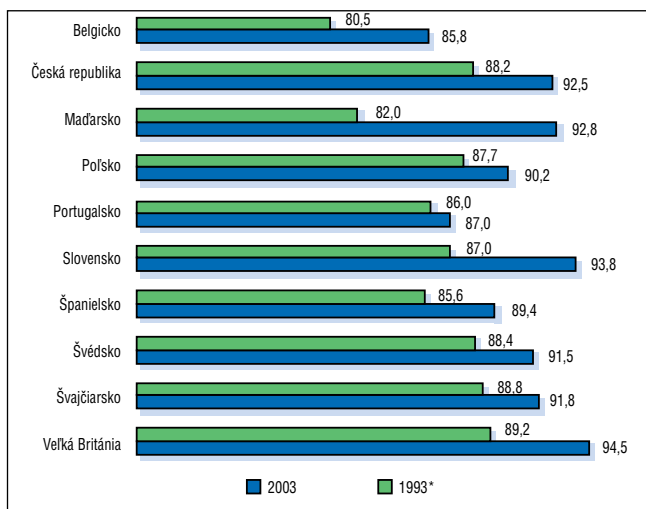
Z takto kompilovanej databázy 25 krajín vyplýva, že sklon k spotrebe sa v roku 2003 pohyboval v intervale od 86 do 107 %, z toho dve krajiny (Austrália, Nový Zéland) minuli na spotrebu viac ako 100 % priebežne získaného disponibilného príjmu. Široké rozpätie intervalu (takmer 21 percentuálnych bodov) však odzrkadľuje nielen rozdiely v správaní domácností, ale aj rozdiely spôsobené odlišnými štatistickými prístupmi v jednotlivých krajinách. Odlíšiť autentické rozdiely od metodických je problematické. Národné chápanie sklonu k úsporám a recipročne sklonu k spotrebe je v jednotlivých krajinách odlišné, a teda medzinárodná komparácia ukazovateľa má obmedzenú vypovedaciu schopnosť. Národné koncepty sa odlišujú nejednotným definičným vymedzením príjmu, spotreby, sektora domácností a ostatnými charakteristikami. Napríklad v prípade Francúzska môžu modifikované prístupy k výpočtu sklonu k úsporám, a teda aj sklonu k spotrebe zmeniť výsledok až o 10 percentuálnych bodov, v prípade Slovenska podľa rovnakých modifikovaných prístupov o viac ako 15 percentuálnych bodov.

Z kompilovanej databázy údajov za 25 krajín možno vybrať úzku skupinu 10 krajín s porovnateľnou metodikou výpočtu sklonu k spotrebe: Belgicko, Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Portugalsko, Slovensko, Španielsko, Švédsko, Švajčiarsko, Veľká Británia. Spoločným metodickým znakom je použitie hrubého disponibilného príjmu na účely výpočtu sklonu k spotrebe a takmer identická definícia konečnej spotreby domácností.

Graf 2 porovnáva úrovne a zmeny vybraných národných sklonov k spotrebe za uplynulé desaťročie. Vybraná skupina 10 krajín v období 1993 – 2003 zaznamenala jednoznačne rastúcu tendenciu sklonu k spotrebe. Zároveň sa zmenilo rozdelenie krajín podľa úrovne sklonu. V roku 1993 bolo rozdelenie krajín symetrické (rovnaký počet krajín sa nachádzal pod a nad jednoduchým aritmetickým priemerom národných sklonov). V roku 2003 nadobudlo ľavostrannú šikmosť, väčšina národných sklonov sa nachádzala nad priemerom národných sklonov. Zrýchlenný rast sklonu k spotrebe bol charakteristický pre nadpolovičný počet krajín. Popisné štatistiky v nižšie uvedených tabuľkách uvádzajú stredné hodnoty (priemer, medián), hraničné hodnoty národných sklonov k spotrebe a pozíciu Slovenska voči mediánu.

Európske krajiny: Belgicko, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Nórsko, Nemecko, Portugalsko, Rakúsko, Španielsko, Švajčiarsko, Švédsko, Taliansko, Veľká Británia a mimo-európske krajiny: Austrália, Kanada, Japonsko, Kórea, Nový Zéland, USA.

Graf 2 Porovnanie sklonu k spotrebe vo vybraných krajinách

* Maďarsko a Portugalsko: rok 1995, Poľsko: rok 1999.

Zdroj: OECD Economic Outlook database a národné štatistické úrady SR, ČR, Maďarska a Poľska.

Slovenské domácnosti na začiatku transformačného obdobia použili na spotrebu 87 % svojich disponibilných príjmov, čo zodpovedalo mediánu vybraných krajín. V roku 2003 však už patrili k tej početnejšej skupine krajín, ktorých národný sklon k spotrebe prevyšoval medián. V prípade Slovenska toto prevýšenie predstavovalo vyše 2 percentuálne body a slovenský sklon k spotrebe sa priblížil k hornej hranici intervalu (tab. 1).

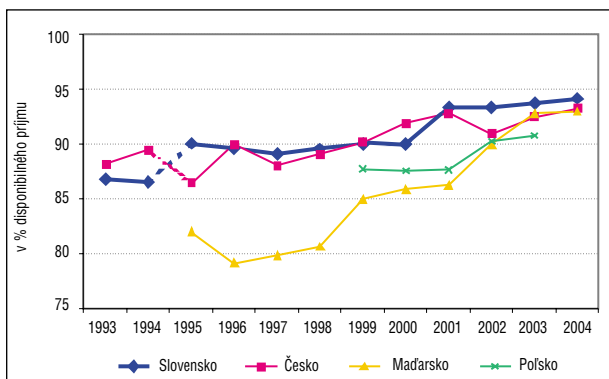
V homogénnej skupine 10 krajín za rok 2003 Slovensko dosiahlo:

- druhý najvyšší sklon k spotrebe (po Veľkej Británii) a zároveň
- druhú najvyššiu rýchlosť rastu sklonu k spotrebe (po Maďarsku).

Ak výberovú skupinu zúžime na 4 tranzitívne krajiny stredoeurópskeho regiónu (graf 3), Slovensko malo, v tesnom predstihu pred Českou republikou, dlhodobu najvyššiu úroveň sklonu k spotrebe. Nožnice medzi slovenským a ostatnými národnými sklonmi sa však poz-

Tab. 1 Popisná štatistika homogénnej skupiny 10 krajín so sklonom k spotrebe (v %) z hrubých ukazovateľov

	1993	2003	Zmena sklonu v r. 2003 oproti r. 1993
Priemer	86,2	90,9	+ 4,7
Medián	86,7	91,7	+ 5,0
Minimum	80,5 (Belgicko)	85,8 (Belgicko)	+ 5,3
Maximum	89,2 (V. Británia)	94,5 (V. Británia)	+ 5,3
Slovensko	86,7	93,8	+ 7,1
Pozícia Slovenska vzhľadom na medián	na úrovni mediánu	+2,1	+2,1
Najrýchlejší rast sklonu k spotrebe	z úrovne 81,9	na úroveň 92,8	Maďarsko +10,9

Graf 3 Vývoj sklonu k spotrebe v stredoeurópskom regióne*

Zdroj: národné štatistické úrady.

*prerušené čiary vyjadrujú neúplnú konzistentnosť údajov v rokoch 1993 – 1994 s údajmi v rokoch 1995 – 2004.

voľne uzatvárali, s najzreteľnejším zúžením v rokoch 2003 – 2004.

S vysokou mierou zjednodušenia a odhadov porovnateľných údajov za sektor slovenských domácností sa možno pokúsiť o lokalizáciu Slovenska aj v skupine zostávajúcich 15 krajín OECD. Porovnanie národných sklonov k spotrebe má zníženú vypovedaciu schopnosť vzhľadom na metodickú nejednotnosť výpočtu. Zásadným zjednocujúcim metodickým znakom za uvedenú skupinu je výpočet sklonu k spotrebe z čistého disponibilného príjmu, ktorý abstrahuje od spotreby fixného kapitálu. Rovnako údaj o disponibilnom príjme domácností za Slovensko bol očistený o odhadnutú spotrebu fixného kapitálu v sektore domácností. Popisná štatistika heterogénnej skupiny 16 krajín je v tab. 2.

Z heterogénnej skupiny 16 krajín vyplýva, že:

- len šesť krajín prevyšovalo úroveň slovenského sklonu k spotrebe a zároveň
- len v troch krajinách rástol sklon k spotrebe rýchlejšie ako na Slovensku (Kanada, Taliansko, Kórea).

Po celkovom zhodnotení jednotlivých vývojových kriviek národných sklonov, bez ohľadu na metodický prístup k výpočtu sklonu, možno konštatovať, že:

1. V uplynulom desaťročí patrili slovenské domácnosti k rýchlostným rekordérom, pokiaľ ide o tempo zrychlňovania spotrebných výdavkov na úkor úspor.

Tab. 2 Popisná štatistika heterogénnej skupiny 16 krajín so sklonom k spotrebe (v %) z čistých ukazovateľov

	1993	2003	Zmena sklonu v r. 2003 oproti r. 1993
Priemer	90,0	95,5	+5,5
Medián	89,4	95,6	+6,2
Minimum	79,2	88,9	+9,7
Maximum	100,2	106,5	+6,3
Slovensko (expertný odhad)	90,8	98,5	+7,7
Pozícia Slovenska vzhľadom na medián	+1,4	+2,9	+1,5

2. Rýchlosť zvýšenia slovenského sklonu k spotrebe bola v intenciách tranzitívnych krajín stredoeurópskeho regiónu.

3. Slovenské domácnosti zaznamenali 6-ročnú zotrvačnosť sklonu k spotrebe, netypickú pre tranzitívne krajiny, pričom v databáze sa vyskytuje len zopár krajín s podobnou charakteristikou konzervatívneho správania domácností (príkladom je Nemecko a Francúzsko).

4. Podobné výrazné vývojové zlomy v sklone k spotrebe ako na Slovensku v rokoch 1995 a 2001 možno v databáze identifikovať len výnimočne (najzreteľnejšie v Maďarsku v rokoch 1999 a 2002, rovnako ako na Slovensku smerom nahor).

Z národohospodárskeho hľadiska je potrebné rast sklonu k spotrebe monitorovať minimálne z dvoch dôvodov. Na jednej strane vysoký sklon k spotrebe v období dostatočného rastu disponibilných príjmov zvyšuje spotrebný dopyt s možnými prejavmi vo vonkajšej nerovnováhe (cez dovozy spotrebných tovarov na bežný účet platobnej bilancie) alebo vnútornej nerovnováhe (cez dopytové tlaky na infláciu). V období významného výpadku disponibilných príjmov môže zotrvačnosť vysokej úrovne spotrebného sklonu znížiť bohatstvo domácností, ak bude nadmerná spotreba financovaná zvýšením pasív a/alebo redukciami nadobudnutých aktív. Monitorovanie sklonu k spotrebe v sektore domácností si vyžaduje osobitnú pozornosť zvlášť v období zvyšovania pasív v dôsledku rastúcej úverovej zaťažnosti domácností. Výrazné majetkové úbytky v sektore domácností môžu ohroziť finančnú stabilitu domácností, ale aj iných sektorov. Napríklad sektora finančných korporácií v prípade výpadku splácania nedostatočne zabezpečených úverov poskytnutých domácnostiam alebo sektora verejnej správy prostredníctvom vynúteného zvýšenia sociálnych výdavkov.

Na druhej strane vysoký spotrebný sklon obmedzuje tvorbu úspor v sektore domácností. Úspory vygenerované sektorom domácností sú základom národohospodárskych úspor ekonomiky. Oslabenie ťažiskovej pozície sektora domácností v tvorbe národohospodárskych úspor môže teda narušiť vnútornú finančnú kapacitu celej ekonomiky. Úspory ako nespotrebovaná časť disponibilných príjmov sú z makroekonomického hľadiska synonymom pre investície. Investície financované z úspor vedú k akumulácii kapitálu. Z dlhodobého hľadiska zvyšujú potenciálny produkt, vytvárajú predpoklady budúceho ekonomického rastu. V krátkom období zvyšujú agregátny dopyt, a teda rast hrubého domáceho produktu. Teoreticky by krajina s vysokou mierou úspor mala byť menej citlivá na náhle jednorazové spomalenie ekonomických aktivít. V malej otvorenej ekonomike je táto funkcia domácich úspor síce oslabená, ale je nutné monitorovať ju súčasne s vývojom úspor v ostatných sektoroch ekonomiky.

ZLEPŠENIE PRÍSTUPU K ÚVEROM PRE MALÉ PODNIKY

CHARAKTERISTIKA EÚ/EBOR PROJEKTU PRE FINANCOVANIE MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV (SME) V UNIBANKE

Anna Pilková, UniBanka, a. s., Bratislava,
Glenn Yoder, Shorebank Advisory Services, Chicago, USA

UniBanka, a. s., od svojho založenia (26. júna 2005 uplynulo 15 rokov od vzniku banky, ktorej predchodkyne boli Slovenská poľnohospodárska banka, a. s., a Poľnobanka, a. s.) deklarovala svoju strategickú orientáciu na sektor malých a stredných podnikateľov. Ved' Slovenská poľnohospodárska banka bola prvou bankou, ktorá už od r. 1993 v spolupráci so Slovensko-americkým podnikateľským fondom začala poskytovať úvery, ale aj poradenstvo, a to najmä pri spracovaní podnikateľských zámerov, tomuto segmentu nášho trhu. Poľnobanka, a. s., patrila tiež k prvým bankám, ktoré začali spoluprácu s Národnou agentúrou pre rozvoj malých a stredných podnikateľov a prostredníctvom tzv. Podporných úverových programov poskytla úvery v celkovom objeme 2,596 mld. Sk. Banka sa tiež zapojila do financovania malých a stredných podnikateľov využívaním zdrojov linky Japan EXIM, a to v spolupráci s NBS. Prostredníctvom tohto programu banka prefinancovala 3,448 mld. Sk.

Významnú úlohu v implementácii strategickú orientácie na malých a stredných podnikateľov zohral i 19,9 %-tný akcionár banky Európska banka pre obnovu a rozvoj (EBOR – je akcionárom banky od r. 1993). Ved' už v roku 1995 EBOR podpísala s Poľnobankou, a. s., zmluvu o spolufinancovaní agrobiznis sektoru. Cieľovým segmentom pre financovanie v rámci tohto projektu boli tiež malé a stredné firmy, a to najmä z potravinársko-spracovateľského odvetvia. Spolupráca s EBOR pokračovala, a to prostredníctvom ďalšieho spoločného projektu – financovanie skladiskových záložných listov, ktorý bol vtedy "pilotným" spoločne vyvinutým projektom EBOR a Poľnobanky, a. s. Cez tento project sa prefinancovali skladiskové záložné listy v objeme 1,441 mld. Sk.

Spolupráca Poľnobanky, a. s., a EBOR pokračovala cez tzv. Projekt participácie na riziku (risk sharing program) v rámci ktorého už EBOR priamo nefinancovala skladiskové záložné listy, ale sa podieľala na krytí prípadného rizika, a to až do celkovej angažovanosti 50 %.

Postupom rokov sa strategická orientácia banky na segment malých a stredných firiem posilňuje,

avšak mení sa spôsob implementácie tejto stratégie a to tak, aby sa banka čo najviac približovala potrebám klientov a konkurenčným podmienkam. Takýto klientsky orientovaný prístup vyžaduje širokú paletu zmien v organizácii a procesoch banky. A práve v tomto smere EÚ/ EBOR úverová linka v súčasnosti zohráva veľmi dôležitú úlohu v UniBanke, a. s., Bratislava.

Zámery a ciele Európskej únie a EBOR pri podpore financovania malých a stredných firiem

Európska únia vytvorením svojho špecifického postavenia vyslanca pre malé a stredné podniky (SME) a prostredníctvom financovania mnohých intervencií, tak priamych ako aj viacúčelových, jasne definovala kritickú úlohu, ktorú malé podniky zohrávajú pri vytváraní živej ekonomiky a zdravého, udržateľného prostredia. Od roku 1999 spolupracuje EÚ s EBOR (Európska banka pre obnovu a rozvoj) v rámci základného programu, ktorý je zameraný na zlepšenie možností pre malé podniky, získať úver

jednoducho a pri konkurenčných trhových sadzbách od uznávaných finančných inštitúcií.

Prostredníctvom Finančného rámca pre SME (malé a stredné podniky) EBOR alokovala a do konca roku 2004 sa zaviazala alokovať 900 miliónov EUR v rámci pôžičiek a lízingového financovania. EÚ poskytla 138,75 miliónov EUR na technickú pomoc a finančné stimuly bankám a v menšom rozsahu aj lízingovým spoločnostiam pôsobiacim v prístupujúcich krajinách EÚ. EBOR definuje nasledujúce základné ciele programu:

- Vybudovať schopnosť participujúcich bánk a lízingových spoločností začleniť úverovanie SME ako normálnu súčasť ich nepretržitej podnikateľskej činnosti;
- Pomáhať participujúcim finančným inštitúciám pri prechode od úverových postupov vytvorených pre väčšie úvery, ktoré sú pre SME klientov nevhodné, k takým postupom, ktoré vychádzajú z prísnej, ale efektívnej úverovej analýzy šitej na mieru malých podnikov;
- Poskytnúť investičné financovanie a financovanie prevádzkového kapitálu mikro, malým a stredným podnikom.

Schéma financovania SME zvyčajne obsahuje tieto zložky:

- úverová linka poskytnutá banke za účelom úverovania SME;
- výkonnostný poplatok, ktorého účelom je kompenzovanie určitých rizík a nákladov, ktoré môžu finančnej inštitúcii vzniknúť v súvislosti s rozvojom konkrétnych úverových postupov pre SME;
- program technickej spolupráce, ktorého účelom je optimalizácia postupov úverovania, resp. zavedenia metód a systémov úverovania SME.

V súvislosti s iniciatívami zameranými na rozvoj finančného sektora sa Finančný rámec pre SME zameriava na stimuláciu trhových mechanizmov v určitom konkrétnom prostredí. Cieľom je stimulovať investičné toky tak finančného, ako aj ľudského kapitálu, ktoré zvyšujú skutočné a potenciálne výnosy účastníkov, resp. prijímateľov týchto stimulov v určitom regióne. Vývoj v sebe zahŕňa zvyšovanie schopnosti regiónu definovaného geograficky alebo daným sektorom ako sú malé podniky, zúčastňovať sa alebo využívať výhody trhového hospodárstva, ktoré už funguje. Vláda a ostatní poskytovatelia finančnej pomoci sú vedení k tomu, aby zrýchlili tento proces, pretože rozvoj dôležitej podnikateľskej triedy v lokálnej ekonomike pomáha vytvoriť dynamické sociálne podnikanie, ktoré má záujem o dlhodobé sociálno-ekonomické blaho spoločnosti.

Implementácia rámca v UniBanke

V júni 2004 podpísala UniBanka zmluvu s EBOR o poskytnutí úverovej linky vo výške 5 miliónov EUR. Následne potom bolo zaangažovaná spoločnosť Shorebank Advisory Services (SAS), aby poskytovala program technickej spolupráce počas obdobia 18 mesiacov. SAS je poradenskou dcérskou spoločnosťou holdingovej bankovej spoločnosti, ktorá má hodnotu 1,5 miliardy USD, a ktorá je najväčšou finančnou inštitúciou zameranou na rozvoj oblastí v Spojených štátoch amerických. Bola vytvorená v roku 1973 za účelom demonštrovať schopnosť regulovaných komerčných bánk ozdraviť obvyklé trhové sily v ekonomicky slabších regiónoch trpiacich veľmi nízkym prílevom investícií.

Súčasťou rozsahu prác poradcu bolo posúdenie existujúcich postupov úverovania a určenie možností pre zlepšenie, zmena modelu kľúčových postupov úverovania a implementácia nového programu úverovania. Kľúčové ukazovatele výkonnosti, ktoré boli navrhnuté v súlade s cieľom vytvoriť úverovanie malých podnikov, ktoré by bolo udržateľným a ziskovým podnikaním, zahŕňali:

Ukazovatele rastu – výška a počet úverov, percento úverov poskytnutých cieľovému segmentu a miera preniknutia do cieľového trhu;

Ukazovatele ľudského kapitálu a budovania organizácie – budovania stabilizácie a rastu organizácie, školenie a preškolenie personálu;

Ukazovatele výkonnosti a ziskovosti portfólia – kvalita portfólia a celková ziskovosť.

Úspechy

Vďaka zanietenosti UniBanky byť úspešnou v tomto programe a obsluhovať sektor malých podnikov, boli pôvodne stanovené ciele pre poskytovanie úverov dosiahnuté o polovicu v kratšom čase, ako sa očakávalo. Tento výsledok zdokumentoval schopnosť všetkých úrovní banky úspešne zmeniť fakt, že klienti pred uvedením programu využívali krátkodobé úverové linky ako základný úverový produkt zatiaľčo dnes sa využívajú rôzne produkty, ktoré lepšie uspokojujú potreby malých podnikov. Zámerom bolo poskytnúť prístup k úverom vo forme investičných úverov, ktoré slúžia k zlepšeniu súvahy, najmä vlastného imania, čo ďalej umožňuje vlastníkom malých podnikov expandovať a lepšie sa pripraviť na hospodárske alebo personálne krízy, ktoré môžu nastať.

Ľudský kapitál a budovanie organizácie

Tak, ako to bolo dohodnuté s manažmentom banky, zameranie technickej spolupráce bolo dvojaké: vytvoriť kultúru úverovania malých a mikro podnikov prostredníctvom organizácie, ktorá sa zameriava na uspokojovanie úverových potrieb malých podnikov; a vytvoriť manažérsky prístup zameraný najmä na vzťah s klientom a nie na zameranie sa personálu na predaj úverových produktov. Úspešný vplyv v oboch týchto strategických oblastiach si vyžaduje úzku spoluprácu a dôveru medzi zamestnancami UniBanky a poradcami, a to na každej úrovni organizácie, od personálu, ktorý pracuje v oblasti poskytovania úverov až po predstavenstvo.

Kritickým cieľom programu bolo vybudovanie trvalej schopnosti UniBanky poskytovať úvery malým podnikom, a to formovaním personálu, ktorý bude schopný vykonávať všetky kľúčové líniové a manažérske funkcie a možno, čo je dôležitejšie, pomáhať vo vývoji zamerania sa manažmentu na úverovanie malých podnikov, a to ako súčasť celkovej podnikateľskej stratégie.

Za účelom vytvorenia úverovej kultúry poradca úzko spolupracoval so šiestimi rôznymi oblasťami v rámci UniBanky, s personálom poskytujúcim úvery, manažmentom pobočiek, úverovými analytikmi, úverovým výborom, s odborom správy a monitorovania úverov, s predstavenstvom; a regionálnym manažmentom UCI. Bolo dôležité zaujať holistický prístup k meniacemu sa správaniu v rámci organizácie; nakoľko zameranie sa len na jednu alebo dve oblasti by neprinieslo synergiu potrebnú na uskutočnenie akéhokoľvek významného dopadu.

Kľúčom k rozvoju ľudského kapitálu banky je skôr neustály tréning personálu banky ako spoliehanie sa na krátkodobé školenia, ktoré poskytujú personálu len všeobecný úvod do celkového konceptu a terminológie.

V priebehu tohto projektu konzultanti úzko spolupracovali s pracovníkmi banky na niekoľkých stovkách konkrétnych transakcií. V mnohých prípadoch zamestnanci poradcu navštívili klienta spolu so zamestnancami banky. Počas týchto návštev boli poradcovia schopní viesť vzťahových manažérov banky, a to jednak pri získavaní informácií nevyhnutných pre úverovú analýzu a taktiež pri analýze chápania potrieb klienta. Zamestnanci poradcu potom intenzívne spolupracovali pri príprave úverového memoranda a často boli prítomní pritom, ako úverový výbor schvaľoval úver.

Regionálni manažéri pobočiek UniBanky veľmi

významne podporili tento projekt tým, že usporadúvali semináre pre klientov, na ktorých bol projekt EBOR prezentovaný spoločne s informáciami týkajúcimi sa štrukturálnych fondov EÚ. Tieto večerné semináre obyčajne obsahovali krátku prezentáciu štrukturálnych fondov EÚ, ktorú zabezpečovali zamestnanci UniBanky a prezentácia EBOR projektu zamestnancami SAS. Tieto semináre mali niekoľko cieľov: pre banku to bolo poznanie, že malé podniky nevyhnutne potrebujú korektné, včasné a užitočné informácie, ako aj prezentovanie skutočnosti, že banky môžu podporovať malé podniky netradičnými spôsobmi; demonštrovať potrebu vážiť si klientov tým, že im budú poskytované užitočné informácie. Významnou súčasťou seminárov bola i recepcia, ktorej cieľom bolo poskytnúť možnosť vzťahovým manažérom stretnúť sa s ich klientmi na neformálnych stretnutiach a vyskúšať si prezentáciu a interpersonálne predajné schopnosti.

Ukazovatele výkonnosti portfólia a ziskovosti

Výkonnosť portfólia za celý program tak, ako bol implementovaný vo všetkých prístupujúcich krajinách, bola výrazne lepšia ako sa predpokladalo, a to so 60-dňovým omeškaním nižším ako 1 % za celé EBOR portfólio. I keď v UniBanke je portfólio nové, sú tu už náznaky, že i ono bude mať rovnako dobrú výkonnosť ako v ostatných prístupujúcich krajinách.

Záver

V každom prípade projekt financovania SME vo všeobecnosti a konkrétne v UniBanke sa ukázal ako dobre namierená intervencia do ekonomického vývoja, ktorá bola úspešne implementovaná v mnohých typoch finančných inštitúcií v rôznych krajinách strednej Európy. Snáď ako najúprimnejšiu lichôtku možno spomenúť, že úspech projektu študovali významné organizácie zamerané na multilaterálny rozvoj s cieľom jeho zopakovania v iných častiach sveta, ale súčasne možno jeho skutočný úspech merať jedným malým podnikom.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA A JEJ LEGISLATÍVNA ČINNOSŤ

JUDr. Renáta Bašková, Národná banka Slovenska

Národná banka Slovenska ako centrálna banka Slovenskej republiky vznikla 1. januára 1993 na základe zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska (ďalej len „zákon o NBS“). Je klasickou centrálnou bankou, ktorá má postavenie verejnoprávnej inštitúcie.

Na základe zákona o Národnej banke Slovenska vykonáva všetky základné funkcie centrálnej banky štátu. To znamená, že je emisnou bankou, bankou bánk, bankou pre štát a spravuje menové rezervy. Jej súčasťou je aj bankový dohľad nad komerčnými bankami a pobočkami zahraničných bánk vykonávajúcimi svoju činnosť na základe bankového povolenia udeľného Národnou bankou Slovenska podľa zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a nad pobočkami zahraničných bánk vykonávajúcimi svoju činnosť na základe oznámenia zahraničnej banky so sídlom v členskom štáte Európskej únie. Vykonáva tiež dohľad nad platobnými systémami a devízový dohľad.

Od 1. januára 2006 však bude Národná banka Slovenska vykonávať dohľad nad celým finančným trhom, do ktorého bude okrem oblasti bankovníctva zahrnutá aj oblasť kapitálového trhu, oblasť poisťovníctva a oblasť dôchodkového sporenia. Tieto kompetencie vyplývajú zo zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Vzhľadom na to, že hlavným a základným cieľom Národnej banky Slovenska je udržiavanie cenovej stability, má Národná banka Slovenska v zákone o NBS zakotvenú nevyhnutnú nezávislosť od činnosti štátnych orgánov. Plnenie svojich úloh zabezpečuje nezávisle od pokynov vlády, pričom však podporuje hospodársku politiku vlády.

Skutočnosťou potvrdzujúcou nezávislosť Národnej banky Slovenska je aj jej hospodárenie podľa rozpočtu schvaľovaného výlučne Bankovou radou Národnej banky Slovenska bez zásahov iných štátnych orgánov. V rámci kontroly jej činnosti je Národná banka Slovenska povinná podávať Národnej rade Slovenskej republiky polročne správu o menovom vývoji v Slovenskej republike a ročnú správu o výsledku svojho hospodárenia. Účtovnú závierku Národnej banky Slovenska ove-

ruje audítor, ktorého určuje Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky.

Osobitné postavenie Národnej banky Slovenska v oblasti bankovníctva, devízového hospodárstva, meny a peňažného obehu je zdôraznené aj tým, že v týchto oblastiach jej **zákon o NBS** zveril aj legislatívne kompetencie.

Podľa zákona o NBS predkladá vláde návrhy zákonov v oblasti meny a peňažného obehu. Ďalej Národná banka Slovenska spolu s Ministerstvom financií Slovenskej republiky predkladá vláde návrhy zákonov v oblasti devízového hospodárstva a bankovníctva. Ďalšia legislatívna činnosť Národnej banky Slovenska spočíva v príprave a vydávaní ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov, ako sú vyhlášky a opatrenia Národnej banky Slovenska. Tieto všeobecne záväzné právne predpisy však môže Národná banka Slovenska vydávať iba na základe splnomocnenia uvedeného v zákone.

Uvedené kompetencie a postavenie Národnej banky Slovenska vyplývajú najmä zo zákona o NBS.

Vyhlášky Národnej banky Slovenska sú publikované a vyhlásené v plnom znení v Zbierke zákonov Slovenskej republiky tak ako zákony.

Opatrenia Národnej banky Slovenska vyhlasuje Národná banka Slovenska najmä formou oznámení v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, pričom úplné znenie je publikované vo Vestníku Národnej banky Slovenska, do ktorého možno nazrieť vo všetkých organizačných jednotkách Národnej banky Slovenska. Ak sa však opatrenia Národnej banky Slovenska majú dotknúť veľkého okruhu subjektov, vyhlasujú sa v úplnom znení priamo v Zbierke zákonov Slovenskej republiky. Ide napríklad o opatrenia Národnej banky Slovenska vydané na základe splnomocnení uvedených v Devízovom zákone.

V rozsahu týchto svojich legislatívnych kompetencií Národná banka Slovenska počas svojej existencie spolupracovala s Ministerstvom financií Slovenskej republiky pri príprave viacerých zákonov a vydala množstvo všeobecne záväzných právnych predpisov.

Posledný zoznam týchto zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov bol uverejnený v časopise Biatic č. 5/2004 a bol zostavený s platnosťou k 20. 4. 2004. V tomto čísle predkladáme zoznam aktualizovaný o zmeny platné k 20. 6. 2005.

ZÁKONY

Zákony platné k 20. 6. 2005, ktorých príprava a zmeny spadajú do legislatívnej kompetencie Národnej banky Slovenska sú tieto:

1. zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov (posledné novely zákon č. 602/2003 Z. z. a zákon č. 747/2004 Z. z., ktorý nadobudne účinnosť 1. 1. 2006),

2. zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (posledné novely zákon č. 554/2004 Z. z. a čl. II zákona č. 747/2004 Z. z., ktorý nadobudne účinnosť 1. 1. 2006),

3. zákon Slovenskej národnej rady č. 310/1992 Zb. o stavebnom sporení v znení neskorších predpisov (posledná novela zákon č. 654/2004 Z. z.),

4. zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 202/1995 Z. z. Devízový zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (posledné novely zákon č. 554/2004 Z. z. a čl. XV zákona č. 747/2004 Z. z., ktorý nadobudne účinnosť 1. 1. 2006),

5. zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (posledné novely zákon č. 650/2004 Z. z. a čl. XIV zákona č. 747/2004 Z. z., ktorý nadobudne účinnosť 1. 1. 2006),

6. zákon č. 510/2002 Z. z. o platobnom styku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (posledné novely zákon č. 554/2004 Z. z. a čl. XII zákona č. 747/2004 Z. z., ktorý nadobudne účinnosť 1. 1. 2006),

7. zákon č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorého čl. I nadobudne účinnosť až 1. 1. 2006 s výnimkou čl. I ods. 5 tretej vety, ktorý nadobudol účinnosť 1. 2. 2005.

Ďalšie všeobecne záväzné právne predpisy vydáva Národná banka Slovenska na základe splnomocnení uvedených v týchto ustanovených zákonoch. Ide najmä o opatrenia Národnej banky Slovenska, ktoré usmerňujú komerčné banky pri vykonávaní ich bankovej činnosti, prípadne upravujú pravidlá devízového režimu a platobných systémov a vyhlášky, ktoré podrobnejšie upravujú problematiku emisie bankoviek a mincí.

Vyhlášky a opatrenia Národnej banky Slovenska platné k 20. 6. 2005 vydané v legislatívnej kompetencii Národnej banky Slovenska:

VYHLÁŠKY

1. vyhláška č. 456/2001 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o podmienkach, za ktorých možno zhotoviť a používať reprodukcie bankoviek, pamätných banko-

viek, mincí, pamätných mincí, obchodných mincí a cenových papierov vydaných Národnou bankou Slovenska, ako aj predmety, ktoré ich úpravou napodobňujú, vrátane ich záznamov v elektronickej forme,

2. vyhláška č. 464/2001 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o podmienkach, za ktorých podnikatelia môžu spracúvať bankovky a mince pre iné osoby, postup bánk a podnikateľov pri spracúvaní bankoviek a mincí,

3. vyhláška č. 465/2001 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o postupe pri prijímaní zákonných peňazí a pri nakladaní s nimi a podrobnosti o poskytovaní náhrad za necelé bankovky alebo za inak poškodené bankovky a mince,

4. vyhláška č. 600/2001 Z. z. o registri hypoték a podrobnostiach o postavení a činnosti hypotekárneho správcu a jeho zástupcu v znení vyhlášky č. 661/2004 Z. z.

OPATRENIA

1. opatrenie NBS č. 233/1993 o rozšírení úhrad vo voľne vymeniteľnej mene pri reexportných operáciách,

2. opatrenie NBS č. 9/1998, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti banky o predchádzajúci súhlas na nadobudnutie akcií alebo podielových účastí na právnickej osobe, ktorá nie je bankou a podmienky na udelenie predchádzajúceho súhlasu (oznámenie č. 297/1998 Z. z.),

3. opatrenie NBS č. 13/1998, ktorým sa ustanovujú podmienky na obchodovanie s peňažnými prostriedkami v cudzej mene vykonávané bankami na vnútornom devízovom trhu (oznámenie č. 325/1998 Z. z.),

4. opatrenie NBS č. 3/1999 o zrušení opatrenia Národnej banky Slovenska č. 11/1998 o devízovej pozícii bánk a pobočiek zahraničných bánk na menové účely (oznámenie č. 50/1999 Z. z.) (opatrenie bolo zrušené bez náhrady),

5. opatrenie NBS č. 4/1999 o zrušení opatrenia Národnej banky Slovenska č. 1/1996, ktorým sa ustanovuje minimálna výška likvidných prostriedkov v znení neskorších predpisov (oznámenie č. 51/1999 Z. z.),

6. opatrenie NBS č. 6/1999, ktorým sa ustanovujú podmienky na usmerňovanie platobnej bilancie Slovenskej republiky (oznámenie NBS č. 358/1999 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 12/2002 (oznámenie č. 701/2002 Z. z.) a opatrenia NBS č. 8/2003 (oznámenie č. 568/2003 Z. z.),

7. opatrenie NBS č. 1/2000, ktorým sa ustanovuje postup devízových miest pri uskutočňovaní platieb do zahraničia, zo zahraničia a voči cudzozemcom (oznámenie č. 9/2000 Z. z.),

8. opatrenie NBS č. 14/2001, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o registráciu zastúpenia zahraničnej banky alebo obdobnej zahraničnej finančnej inštitúcie, ktorá vykonáva bankové činnosti (oznámenie č. 591/2001 Z. z.),

9. opatrenie NBS č. 15/2001, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti banky o predchádzajúci súhlas na zriadenie pobočky v zahraničí (oznámenie č. 592/2001 Z. z.),

10. opatrenie NBS č. 16/2001, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o predchádzajúci súhlas podľa § 28 ods. 1 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (oznámenie č. 593/2001 Z. z.),

11. opatrenie NBS č. 17/2001 o náležitostiach oznámenia potrebného na zistenie ďalších osôb, ktoré na základe vzťahu k oznamovateľovi majú k banke alebo k pobočke zahraničnej banky osobitný vzťah (oznámenie č. 594/2001 Z. z.),

12. opatrenie NBS č. 8/2002 o majetkovej angažovanosti bánk (oznámenie č. 697 /2002 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 2/2004 (oznámenie č. 34/2004 Z. z.),

13. opatrenie NBS č. 9/2002 o spôsobe tvorby, štruktúre a zozname konštantných symbolov používaných v platobnom styku (oznámenie č. 698/2002 Z. z.),

14. opatrenie NBS č. 10/2002 o hlásení predkladanom vydavateľom platobného prostriedku elektronických peňazí Národnej banke Slovenska (oznámenie č. 699/2002 Z. z.),

15. opatrenie NBS č. 11/2002 o hláseniach predkladaných prevádzkovateľom platobného systému Národnej banky Slovenska (oznámenie č. 700/2002 Z. z.),

16. opatrenie NBS č. 2/2003 o registri úverov a záruk (oznámenie č. 237/2003 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 7/2004 (oznámenie č. 322/2004 Z. z.),

17. opatrenie NBS č. 613/2003 Z. z., ktorým sa ustanovuje štruktúra, rozsah, obsah, členenie, termíny, forma, spôsob, postup a miesto predkladania niektorých ohlasovaných skutočností podľa § 8 Devízového zákona (oznámenie NBS č. 6/2003 Vestníka NBS o vydaní opatrenia NBS č. 613/2003 Z. z. v Zbierke zákonov Slovenskej republiky v znení opatrenia NBS č. 708/2004 Z. z.),

18. opatrenie NBS č. 7/2003, ktorým sa ustanovuje štruktúra bankového spojenia na účely tuzemských prevodov, štruktúra medzinárodného bankového čísla účtu na účely cezhraničných prevodov a podrobnosti o vydávaní prevodníka identifikačných kódov (oznámenie č. 605/2003 Z. z.),

19. opatrenie NBS č. 614/2003 Z. z. o podrobnostiach náležitostí žiadosti o devízovú licenciu, spôsobu preukazovania splnenia podmienok udelenia devízovej licencie a o požiadavkách podľa § 13 ods. 8 Devízového zákona (oznámenie NBS č. 11/2003 Vestníka NBS o vydaní opatrenia NBS č. 614/2003 Z. z. v Zbierke zákonov Slovenskej republiky),

20. opatrenie NBS č. 3/2004 o likvidite bánk a pobočiek zahraničných bánk a o postupe riadenia rizika likvidity bánk a likvidity pobočiek zahraničných bánk (oznámenie č. 35/2004 Z. z.),

21. opatrenie NBS č. 4/2004 o primeranosti vlastných zdrojov financovania bánk (oznámenie č. 36/2004 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 16/2004 (oznámenie č. 676/2004 Z. z.),

22. opatrenie NBS č. 5/2004 o uverejňovaní informácií bankami a pobočkami zahraničných bánk a o spôsobe uverejňovania výročnej správy bánk a zahraničných bánk, ktoré podnikajú na území Slovenskej republiky (oznámenie č. 131/2004 Z. z.)

23. opatrenie NBS č. 6/2004, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o podmienkach, spôsobe preukazovania a dokladovania splnenia podmienok a o žiadostiach o udelenie alebo zmenu povolenia na vydávanie a správu elektronických peňazí a platobných prostriedkov elektronických peňazí vrátane náležitostí a príloh takýchto žiadostí (oznámenie č. 305/2004 Z. z.),

24. opatrenie NBS č. 8/2004 o vlastných zdrojoch financovania a investíciách inštitúcie elektronických peňazí (oznámenie č. 370/2004 Z. z.),

25. opatrenie NBS č. 9/2004, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o udelenie bankového povolenia pre banku a zahraničnú banku na vykonávanie bankových činností prostredníctvom jej pobočky na území Slovenskej republiky (oznámenie č. 605/2004 Z. z.),

26. opatrenie NBS č. 10/2004 o predkladaní výkazov správcovskými spoločnosťami za podielové fondy na štatistické účely (oznámenie č. 648/2004 Z. z.),

27. opatrenie NBS č. 11/2004 o predkladaní výkazov bankami a pobočkami zahraničných bánk na štatistické účely (oznámenie č. 649/2004 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 2/2005 (oznámenie č. 205/2005 Z. z.),

28. opatrenie NBS č. 12/2004 o rizikách a systéme riadenia rizík (oznámenie č. 672/2004 Z. z.),

29. opatrenie NBS č. 13/2004 o zatriedňovaní majetku a záväzkov bánk a pobočiek zahraničných bánk o úprave ich ocenenia, o tvorbe a rušení rezerv a s tým súvisiacich hláseniach (oznámenie č. 673/2004 Z. z.),

30. opatrenie NBS č. 14/2004, ktorým sa ustanovuje osnova rozšírenej správy audítora pre audit bánk a pobočiek zahraničných bánk (oznámenie č. 674/2004 Z. z.),

31. opatrenie NBS č. 15/2004 o vlastných zdrojoch finančného konglomerátu a o majetkovej angažovanosti finančného konglomerátu (oznámenie č. 675/2004 Z. z.),

32. opatrenie NBS č. 17/2004, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti banky a zahraničnej banky o predchádzajúci súhlas Národnej banky Slovenska na používanie vlastných modelov na výpočet trhového rizika (oznámenie č. 677/2004 Z. z.),

33. opatrenie NBS č. 1/2005 o hlásení o konsolidovanom celku alebo subkonsolidovanom celku (oznámenie č. 98/2005 Z. z.).

DAŇOVÁ RACIONALIZÁCIA NAPREDUJE

TRENDY V KONTROLE A EXEKÚCII

Ing. Emil Burák, PhD.

Od roku 2004 začala Daňová správa Slovenskej republiky plniť nový Strategický plán DRSR na roky 2004 – 2008. Tento plán má 7 hlavných cieľov, pričom cieľ číslo 2 bol orientovaný na oblasť daňovej kontroly a daňových nedoplatkov a znie „Znížiť daňové úniky a daňové nedoplatky“.

Od roku 2004 sa na Slovensku v oblasti daní zaznamenalo nasledujúce:

- účinnosť daňovej reformy od 1. 1. 2004, ktorá zjednodušila systém a znížila dane,
- vstup SR do EÚ od 1. 5. 2004 a pokračovanie daňovej harmonizácie s EÚ,
- racionalizácia vo vnútri systému daňovej správy s dôrazom na aplikovanie riadenia podľa výkonov.

Pozitíva v daňovej kontrole

Ak budeme orientovať pozornosť na tabuľky dlhodobých trendov v daňovej kontrole a daňovej exekúcii, tak je evidentné, že výsledky za časový horizont 5-ročného obdobia sa zlepšujú najmä v roku 2004, kedy začalo riadenia podľa výkonov v oblasti daňovej kontroly a daňovej exekúcie.

Narástla komplexná efektívnosť daňových kontrol, kde menej kontrol prinieslo viac finančných dorubov dane, ako v minulosti viac kontrol. Súčasne sa posilnil prvok priebežnej kontroly, t. j. akcent na kontrolu „EX ANTE“ nielen na kontrolu „EX POST“. Najsilnejším efektom z portfólia indikátorov v súhrnnej hodnotiacej tabuľke sa javí zvýšenie dorubov po kontrole celkom a radikálny nárast produktivity práce na jedného kontrolóra daní.

Podčiarknuť treba, že sa to podarilo bez valorizácie plátov, ktorá v tomto segmente štátnej správy dáva na seba čakať neprimerane dlho, čo je kontraproduktívne. Je predsa jasné nielen najlepším odborníkom na financie, že zle zaplatený daňový úradník je bariérou na ceste za zvyšovaním účinnosti kontroly verejných financií.

Evidencia daňových nedoplatkov

Z hľadiska vymáhania daňových nedoplatkov je

vhodné podčiarknuť, že nahromadené „hriechy“ za roky 1990 – 2004 boli dlhodobo neriešené a až terazšia vláda SR i vedenie MF SR a DRSR našlo odvahu a recept na ich postupné ekonomické zrealizovanie a pravdivé nazvanie vecí správnym menom. Konkrétnym vyjadrením tohto postupu bolo aj postúpenie vyše 22 miliárd Sk nevymožiteľných daňových nedoplatkov z DRSR na Slovenskú konsolidačnú v závere roku 2004.

Vymožiteľnosť práva v SR je hodnotená aj zo strany medzinárodných expertov ako veľká rezerva štátu aj v oblasti verejných financií, čo vidieť z tabuľky trendov daňovej exekúcie, ako aj nesúlad medzi rastúcim počtom exekučných úkonov v posledných rokoch na strane jednej a znížením produktivity práce na jedného exekútora oproti minulosti na strane druhej.

Nezabudnime však zdôrazniť, že oproti minulosti daňová exekúcia v SR stratila dva silné arzenály:

- postavenie prvého veriteľa medzi dlžníkmi (čo je logické a opodstatnené, lebo je to v EÚ štandardom),
- možnosť databázy nutných kontrainformácií k exekúcii majetku daňových dlžníkov, zrušením povinnosti podávať majetkové priznania rozhodnutím ústavného súdu (čo je už menej logické a v kontexte moderných zdaňovacích praktík v EÚ i vo svete neštandardné).

Dominujúce efekty v posledných rokoch

Ak porovnáme z oboch tabuliek väčšinové skupiny indikátorov za roky 2000 – 2004, je evidentné, že racionalizácia daňovej správy a interný reinžiniering priniesol radikálne zmeny najmä v rokoch 2003 a 2004, ktoré oproti rokom 2000 – 2002 sú v znamení zvýšenej komplexnej efektivity.

Slabé miesta kontroly a exekúcie

Skúsený ekonóm i finančný odborník vidí jasnú prevahu pozitívneho vývoja indikátorov za roky 2000 - 2004 v progresívnom trende. Takže silné miesta netreba obhajovať, pristavme sa skôr pri tom, čo sa nedarí v daňovej kontrole i daňovej exekúcii dlhodobo.

Za najväčšiu rezervu v kontrole považujem nízku zaplatiteľnosť daní z kontroly (od 1. januára 2005 sa v SR zaviedol prvýkrát po 14 rokoch v rámci humanizácie daňového konania aj tzv. odkladný účinok platenia daní v prípade sporu, čo veľa daňových subjektov začalo automaticky zneužívať na podávanie odvolaní – aj v prípade jasného pochybenia, ale využívajúc efekt času, že dočasne sa môžu nechať úverovať zo strany daňových úradov).

Nízka zaplatiteľnosť daní po dorube z daňovej kontroly, avšak nie je jav nový, ale naopak dlhodobý, trvá už viac rokov a nenašlo sa zatiaľ práve v rámci meškania zlepšenia vymožitelnosti práva v štáte radikálnejšie riešenie na zlom tohto negatívneho trendu.

Za najväčší problém v daňovej exekúcii hodnotím nízku úspešnosť najrýchlejších a najúčinnějších technológií s vymáhaním daňových nedoplatkov, t. j. exekúcia z účtu daňového dlžníka. Je tomu tak v SR najmä z dvoch dôvodov:

- ešte stále vysoký podiel hotovostných platieb (tzv. kufríkových) v porovnaní so špičkovými krajinami EÚ,
- absencia jednotného štátneho informačného systému s prepojením databáz registrov vybraných inštitúcií, ktoré spravujú nutné sprievodné kontrainformácie k exekúcii akéhokoľvek majetku daňového dlžníka.

Nové technológie v riadení výkonov

Daňové riaditeľstvo SR pripravilo v riadení výkonov daňovej kontroly i daňovej exekúcie na zvýšenie účinnosti veľa nových pracovných pomôcok a technológií. Napríklad v kontrole boli implementované nové softvérové produkty – vlastný produkt Kontrolsoft I. a na trhu kúpený produkt k elektronickému

Prehľad ukazovateľov hodnotenia exekučnej činnosti za roky 2000 – 2004

č.		Údaje	1 2000	2 2001	3 2002	4 2003	5 2004
1	Vymôžené a zaplatené daňové nedoplatky aj s preúčtovaním podľa § 63 z.z. 511/92	v mld.Sk	10,20	15,39	13,63	15,04	14,35
2	Plnenie smerného čísla vymáhania daňových nedoplatkov vrátane preúčtovaní – § 63	v %	neexist.	99,00	84,70	161,80	101,70
3	Počet exekučných úkonov	v tis.	43 865,00	52 543,00	47 466,00	51 864,00	62 110,00
4	Index rastu daňových nedoplatkov	v %	1,21	1,09	1,09	1,08	0,83
5	Vymožiteľné daňové nedoplatky	v mld.Sk	52,50	29,20	34,20	31,70	32,90
6	Priemerný počet úkonov exekútora		619,00	675,00	753,00	762,00	824,00
7	Počet vydaných rozhodnutí o začatí daňového exekučného konania	v tis.	10 564,00	16 106,00	17 282,00	18 625,00	21 705,00
8	Vymôžená suma na základe úkonov exekútorov	v mld.Sk	4,80	5,34	4,27	4,17	4,49
9	% pomer vymožiteľných k vymôženým daňovým nedoplatkom v %	v %	24,50	18,20	12,40	13,10	13,60
10	Výška vymáhaného daňového nedoplatku	v mld.Sk	7,26	6,80	6,23	6,85	7,38
11	Počet vydaných daňových exekučných výziev	v tis.	8 102,00	14 417,00	15 617,00	16 283,00	19 818,00
12	Počet vydaných daňových exekučných príkazov	v tis.	10 048,00	9 292,00	12 159,00	12 684,00	15 764,00
14	Počet vydaných záložných práv zabezpečeniu daň. nedopl.	v tis.	9 227,00	8 642,00	7 485,00	4 523,00	2 944,00
15	Prínos 1. exekútora do ŠR	v mil.	19,70	19,20	18,16	15,17	13,42
16	Vývoj daňových nedoplatkov za roky 2000 – 2004 (kumulatívne od roku 1993)	v mld.Sk	62,9	68,6	75	81,3	67,4

Zdroj: Daňové riaditeľstvo SR – február 2005,

Útvar námestníka GR DRSR pre kontrolu daní a daňovú exekúciu, Odbor zabezpečenia a vymáhania daňových nedoplatkov

Prehľad hlavných ukazovateľov hodnotenia kontrolnej činnosti za roky 2000 – 2004

						index	index
DR SR celkom	2000	2001	2002	2003	2004	2004/2003	2004/2000
Nález z daň. kontrol (tis. Sk)	5 650 000	5 989 000	5 194 000	6 428 342	8 395 706	1,31	1,49
z toho: DPH (tis. Sk)	3 718 000	2 849 136	2 796 995	3 888 581	5 237 344	1,35	1,41
Efektivita daň. kontrol (%)	18,9	19,0	20,0	29,4	51,7	1,76	2,74
Úhrada dane (tis. Sk)	2 573 838	1 320 209	455 268	495 385	971 953	1,96	0,38
Výška nálezu z MZ (tis. Sk)	5 454	7 219	6 619	15 316	31 980	2,09	5,86
z toho: nález z ERP (tis. Sk)	3 818	4 486	4 840	12 256	22 844	1,86	5,98
Počet daňových kontrol	47 361	52 874	54 430	47 600	33 747	0,71	0,71
Počet daňových kontrolórov	1 778	1 713	1 658	1 718	1 742	1,01	0,98
Priemerný nález na 1 kontrolóra v tis. Sk	3 178	3 496	3 133	3 742	4 820	1,29	1,52
Priemerný nález na 1 kontrolu v tis. Sk	119,23	113,27	95,43	135,04	248,79	1,84	2,09
Počet MZ	13 620	18 480	27 584	30 205	30 253	1,00	2,22
z toho počet MZ ERP	6 646	7 214	8 283	10 923	12 221	1,12	1,84

Zdroj: Daňové riaditeľstvo SR – február 2005,

Útvár námestníka GR DRSR pre kontrolu daní a daňovú exekúciu, Odbor stratégie a plánovania daňových kontrol

auditu – softvér IDEA. V oblasti exekúcie to bol napríklad vlastný produkt EXEKUTORSOFT. Obrovskou bariérou zostáva ešte nutná transformácia spoločenskej mienky, t. j. neakceptovať tých, ktorí robia daňové úniky a neplatia dane. Tento fenomén nie je v slovenskej spoločnosti ešte vžitý. Výrazom spoločenskej tolerancie v tejto oblasti je napríklad doterajšia absencia efektívneho kodifikovania inštitútu tzv. dôkaznej núdze v oblasti preukazovania úmyslu pri skrátaní a nezaplatení dane.

Neprimeraná fluktuácia

DRSR plnilo v roku 2004 veľmi náročné úlohy spojené s nutnou daňovou harmonizáciou s EÚ, so zavedením novej daňovej reformy, znížením daní a zjednodušením systému. Súčasne začalo s novou kvalitou riadenia podľa výkonov. Výsledky za rok 2004 aj v kontexte dlhodobých trendov, ako aj v oblasti línie front office (kontrola a exekúcia daní) daňových orgánov sú veľmi nádejné. Na záver je však potrebné pripomenúť, že moderná daňová správa vo všetkých porovnateľných krajinách EÚ so Slovenskom, netrpí takmer žiadnou fluktuáciou pracovnej sily, lebo výchova daňových expertov je drahá, ale rentabilná. Oproti tomu v Slovenskej republike fluktuácia pracovníkov z daňových orgánov štátu do privátneho sektora naďalej medziročne vysoko prekračuje žiaduci trend. Je tomu tak najmä

preto, že hoci daňové orgány za rok 2004 výrazne splnili ciele (plán daňového inkasa štátu sa prekročil o 14 miliárd Sk), nedostali ani platovú valorizáciu a ani žiadne iné systémové výhody a efekty hodné moderného štátneho úradníka tretieho milénia v Európskej únii.

Daňová racionalizácia v oblasti interného reinžinieringu kontroly a exekúcie daní DRSR v roku 2004 priniesla radikálny obrat k lepšiemu – vzrástla produktivita práce. Fluktuácia drahých (z hľadiska investícií štátu do ich vzdelávania) ľudských zdrojov a najproduktívnejšej zložky štátnej správy v SR je však hazardom, ktorý ochudobňuje štát a obohacuje privátny sektor, ktorý dostáva relatívne „zadarmo“ hotových odborníkov na finančný audit a vymáhanie pohľadávok. Domnievam sa, že toto verejné tajomstvo je dávno zrelé na efektívnu zmenu. Z údajov v tabuľkách je evidentné, že priamy prínos jedného daňového kontrolóra ročne je v priemere viac ako 3 milióny Sk a viac ako 13 miliónov Sk u jedného daňového exekútora. To sú prínosy kvantifikovateľné len a len v rovine represívnej, oveľa vyššie prínosy sú v rovine preventívnej, ktorú daňové orgány na úseku kontroly daní a vymáhania daňových nedoplatkov nesporne zohrávajú. Náklady štátu na každého z nich nepresahujú v priemere zhruba 0,7 mil. Sk ročne. Najlepší z nich majú produkciu ešte oveľa vyššiu, ale platy nevhodné finančných odborníkov, kde je nesporne priestor na nutné úvahy o náprave.

ANALÝZA PROCESU HARMONIZÁCIE ČESKÉHO POISTNÉHO TRHU S JEDNOTNÝM POISTNÝM TRHOM EÚ

2. ČASŤ

prof. Ing. Viktória Čejková, PhD., Ing. Svatopluk Nečas – Ekonomicko-správná fakulta,
Masarykova univerzita v Brne,
Ing. Eva Vávrová, PhD., Ústav financií, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brne

Pokračovanie z čísla 5/2005

Poistovníctvo má v trhovej ekonomike významné postavenie so špecifickými úlohami a významom. Poistovníctvo je osobitným odvetvím, resp. sektorom finančných služieb príslušnej ekonomiky, ktoré zabezpečuje elimináciu rizík ovplyvňujúcich ekonomické aktivity. Predstavuje systém a pravidlá pre subjekty, ktoré v tomto odvetví vykonávajú svoju činnosť. Súčasťou poisťovníctva sú poisťovacie inštitúcie, poistené subjekty, sprostredkovatelia poistenia, dozor v poisťovníctve, asociácie poisťovní a iné subjekty.

Hlavným cieľom tohto príspevku je prezentácia poznatkov získaných pri štúdiu vývoja indikátorov úrovne poistného trhu tak v rámci Českej republiky, ako i jednotného poistného trhu Európskej únie. Táto analýza ukazovateľov hodnotiacich úroveň poistných trhov slúži na hodnotenie súčasného stupňa transformácie a aproximácie českého poisťovníctva v procese harmonizácie s európskym poisťovníctvom.

Jednotný poistný trh Európskej únie

Posledných tridsať rokov minulého storočia posunulo nadnárodné aktivity európskych poisťovní na kvalitatívne novú základňu vytváraním jednotného poistného trhu. V poisťovníctve Európy je tento jednotný poistný trh (pozri [3]) právnou realitou pre členské štáty Európskeho spoločenstva od 1. júla 1994. Vytvorenie jednotného poistného trhu nebolo zlomovou záležitosťou, ale procesom postupného prijímania jednotlivých direktív ES, ktorý sa odohrával v dlhodobom časovom horizonte. Na konci tohto procesu je jednotný právny priestor tzv. jednej licencie (single licence), vymedzený nasledujúcimi piatimi princípmi:

- Prvý princíp (základný) – je v podstate režimom jednej licencie. Systém jedného povolenia, tzv. európsky passport, umožňuje akejkoľvek poisťovni založenej a registrovanej v jednom zo štátov EÚ predávať svoje produkty prostredníctvom svojich pobočiek či zastupiteľstiev v inom štáte, alebo ich predávať priamo zo svojho sídla cez hranice na celom európskom teritóriu na základe svojho domáceho povolenia (licencie).
- Druhý princíp (priamy dôsledok prvého) – zrušenie systému dvojitého povoľovania (povolenie v domovskej i hostiteľskej krajine). Táto dvojité procedúra bola nahradená oznamovacou procedúrou, ktorá je oveľa jednoduchšia ako procedúra kontroly v domovskej krajine.
- Tretí princíp – vzájomné uznávanie povolení vyda-

ných rôznymi dozornými orgánmi krajín EÚ, a tiež uznávanie nimi uplatňovaných systémov dozoru.

- Štvrtý princíp – znamená úplné zrušenie predchádzajúcej kontroly poistných podmienok a sadzieb a jeho nahradenie dozorom nad solventnosťou poisťovne jej akcionármi a manažmentom.
- Piaty princíp – znamená liberalizáciu pravidiel na investovanie technických rezerv s cieľom plnenia ďalšieho základného princípu Rímskej zmluvy, týkajúceho sa voľného pohybu kapitálu.

S 29 národnými trhmi v krajinách EÚ a EHP, kde spravované aktíva dosahujú čiastky takmer 5 biliónov EUR a prijaté poistné viac ako 800 miliárd EUR (údaje za rok 2001, CEA) je tento európsky poistný trh jedinečným príkladom integrovaného poisťovacieho priestoru. Poisťovníci môžu teraz predávať svoje produkty na zmienených európskych trhoch na základe povolenia (licencie) svojej domovskej krajiny. Každý európsky zákazník si teoreticky môže zvoliť ktorýkoľvek z produktov ponúkaných poisťovňami rôznych štátov. Ani v USA nenájdeme obdobný systém fungovania poistného trhu. Komerčné poisťovne, ktoré tam pôsobia, musia žiadať v každom štáte Únie, kde chcú svoje poistné produkty predávať, o povolenie na činnosť.

Základným cieľom legislatívy Európskej únie v oblasti poisťovníctva je dosiahnutie integrácie, globalizácie a fungovania jednotného poistného trhu v krajinách EÚ. Snahou je odstrániť všetky prekážky prejavujúce sa

hlavne v národnom práve, ktoré bránia alebo obmedzujú vytvorenie a fungovanie tohto jednotného trhu. Ďalej ide o zjednotenie pravidiel podnikania a maximálnu ochranu klientov komerčných poisťovní.

Podstatným motívom integrácie a postupného zjednocovania trhu je snaha poisťiteľov rozšíriť ponuku a predaj svojich poisťných produktov do zahraničia. Dôvody sú obchodné (rozšírenie trhu a možnosti jeho expanzie), nie je možné ale zabudnúť i na dôvody poisťno-technické. Rozšírenie trhu umožňuje väčší rozptyl všetkých typov rizík.

Piliere európskeho trhu služieb

Právnou normou upravujúcou finančný sektor vo všeobecnejšiej rovine je Rímska zmluva (ďalej RZ). Ide o dohodu, ktorá konštituovala nový právny poriadok – právo ES. Rímska zmluva predstavuje primárny zdroj európskeho práva.

Základným kameňom jednotného finančného trhu, na ktorom sú postavené právne normy EÚ v poisťovníctve a ostatné čiastkové predpisy, sú tri základné slobody – tri piliere európskeho trhu služieb, definované a zakotvené v zmluve Európskeho spoločenstva. Ide o slobodu zakladania subjektov (čl. 52 a násl. RZ), slobodu poskytovania služieb (čl. 59 a násl. RZ) a voľný pohyb kapitálu (čl. 67 a násl. RZ).

- Sloboda zakladania subjektov (freedom of establishment) – umožňuje, aby spoločnosť so sídlom v členskom štáte otvorila dcérsku spoločnosť alebo pobočku na území iného členského štátu za rovnakých podmienok, aké platia pre subjekty hostiteľskej krajiny (platí v prípade aplikácie na spoločnosti a voľný pohyb osôb). Ide teda o záväzok na strane prijímajúceho členského štátu poskytovať subjektom z iných členských štátov „národné zaobchádzanie“, t. j. rovnaké, ako poskytuje vlastným subjektom.

- Sloboda poskytovania služieb (freedom to provide services) – umožňuje spoločnosti so sídlom na území členského štátu vykonávať príležitostné a prechodné činnosti na území iného členského štátu, kde nemá žiadnu prevádzku, aby nebola diskriminovaná v porovnaní s tam založenými spoločnosťami. I tu sa teda uplatňuje princíp nediskriminácie podľa štátnej príslušnosti.

- Voľný pohyb kapitálu – umožňuje všetkým občanom EÚ vykonávať akékoľvek finančné transakcie na celom teritóriu EÚ (napr. zakladanie bankových účtov, pôžičky, investície a pod.) Pre členské štáty to znamená povinnosť liberalizovať peňažnú výmenu spolu s efektívnym uplatnením ďalších slobôd. Podľa direktívy z 24. júla 1988 boli členské štáty povinné zrušiť k 1. júlu 1990 všetky obmedzenia pohybu kapitálu medzi osobami sídlacimi v členských štátoch. Tieto požiadavky sa týkajú predovšetkým prevodov vo vzťahu k plneniu zmlúv v životnom poistení a poistení úveru.

Rímska zmluva však stanovila len základný rámec právnej úpravy v oblasti služieb. Odstránenie čiastkových prekážok je však vecou sekundárnych noriem a smerníc (direktív) ES, ktoré pôsobia mnohostranne, tzn., sú určené neobmedzenému počtu subjektov. I tie však vytvárajú len určitý rámec, podľa ktorého by mali členské štáty postupovať. Najväčší podiel práce v oblasti legislatívy je teda na samotných členských štátoch.

Uplatňovanie týchto troch slobôd jednotlivými členskými štátmi zostáva určitým problémom. Dôvodom je viac-menej odlišná súčasná právna úprava v oblasti služieb, založená na rôznych tradíciách či filozofiách, znamenajúca prísnejšie alebo naopak liberálnejšie podmienky podnikania v týchto krajinách.

Z vyššie uvedených dôvodov vyplýva, že vytvorenie a fungovanie jednotného európskeho trhu služieb predpokladalo a predpokladá istý stupeň harmonizácie legislatívy členských štátov, aby bola zavedená rovnosť konkurencie. To je základný predpoklad na účinnú aplikáciu troch slobôd.

V procese harmonizácie národného práva s normami EÚ však nejde o jednoduché prenášanie smerníc ES do národných legislatív. Mohli by tým byť narušené určité mechanizmy, ktoré sú už zakotvené v právnych úpravách jednotlivých krajín špecifickým spôsobom. Z tohto dôvodu sa uplatňuje princíp tzv. minimálnej harmonizácie, podľa ktorého sú jednotlivé členské štáty oprávnené prijímať právne normy odlišné od smerníc ES, avšak len v zmysle väčšej prísnosti, ako stanoví príslušná smernica ES. Tým by teda mala byť zaistená rovnosť konkurencie, lebo členské štáty, aplikujúce tento princíp, nemajú možnosť vytvoriť liberálnejšie prostredie, ako ho vytvárajú smernice ES.

Etapy harmonizácie a generácie smerníc

S procesom harmonizácie práva je nutné spomenúť dokument, ktorý tvorí základný rámec implementácie právnych noriem EÚ pridruženými krajinami. V júni 1995 schválilo zasadanie Európskej rady v Cannes tzv. Bielu knihu o príprave pridružených krajín strednej a východnej Európy na integráciu do vnútorného trhu Európskej únie. Jej účelom bolo napomáhať pridruženým krajinám pri ich príprave na postupné plnenie požiadaviek jednotného vnútorného trhu EÚ. Išlo o tie právne normy, ktoré tvoria základ jednotného vnútorného trhu, zavedeného v ES 1. januára 1993.

Biela kniha ďalej požadovala, aby pridružené krajiny strednej a východnej Európy zaviedli také štruktúry a podmienky, ktoré budú nevyhnutné na zaistenie účinnej realizácie harmonizovaných právnych predpisov. Spomínaný dokument je v podstate návodom pre pridružené krajiny, akým spôsobom postupovať pri príprave na integráciu do vnútorného trhu EÚ a ako sa orientovať v celom rade predpisov jednotného vnútorného trhu.

Konkrétne pre oblasť bankového a finančného sektora sú v Bielej knihe (rovnako ako pre ostatné sektory) rozlíšené kľúčové opatrenia, ktoré sú ďalej rozdelené do niekoľkých etáp. Toto rozdelenie odráža priority, ktoré vyplývajú z logiky samotných právnych noriem a slúžia ako návod pridruženým krajinám, ako si čo najefektívnejšie rozdeliť prácu pri zblížovaní legislatívy, rovnako ako pri jeho zavedení a vynucovaní. Rokovania o prístupení, začaté v jeseni 1998, sa na rozdiel od Bielej knihy nedotýkajú len jednotného vnútorného trhu, ale vzťahujú sa na všetky platné normy práva ES, prijaté do nášho vstupu.

Z hľadiska vnútorného jednotného trhu EÚ upravujú oblasť poisťovníctva hlavne smernice životného a neživotného poistenia*. V prípade Českej republiky bolo nutné implementovať nielen smernice vertikálne, ktoré sa týkajú priamo poisťovníctva (vyššie uvedené a niektoré ďalšie smernice, napr. k poisteniu právnej ochrany, zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou vozidla a iné), ale tiež smernice horizontálne, ktoré nie sú určené priamo pre poisťovníctvo, ale významne s týmto sektorom súvisia. Ide napr. o problematiku hospodárskej súťaže, ochrany spotrebiteľa, prania špinavých peňazí, zadávania verejných zákaziek a pod. Je potrebné si uvedomiť, že jednotný vnútorný trh EÚ bol budovaný postupne v priebehu relatívne dlhého časového obdobia. Už v roku 1961 prijalo EHS program pre poisťovníctvo (pozri [8]), ktorého cieľom bolo v niekoľkých etapách dosiahnuť slobodu poskytovania služieb najprv v oblasti zaistenia, potom dosiahnutie slobody zakladania podnikov a slobody poskytovania služieb v oblasti životného a neživotného poistenia.

Pre oblasť zaistenia bola 25. 2. 1964 prijatá smernica č. 64/225/EEC, ktorou boli zrušené prekážky na realizáciu slobody zakladať podniky a poskytovať služby v zaistení a retrocesii. Táto smernica bola zároveň prvou smernicou Rady ES z oblasti poisťovníctva.

Pre oblasť poistenia boli vydané v rokoch 1973 až 1992 tzv. prvé až tretie koordinačné smernice pre životné, resp. neživotné poistenie. Ide o tieto smernice:

• **Neživotné poistenie:**

- Smernica Rady č. 73/239/EEC – 1. smernica neživotného poistenia,
- Smernica Rady č. 88/357/EEC – 2. smernica neživotného poistenia.
- Smernica Rady č. 92/49/EEC – 3. smernica neživotného poistenia;

• **Životné poistenie:**

- Smernica Rady č. 79/267/EEC – 1. smernica životného poistenia,
- Smernica Rady č. 90/619/EEC – 2. smernica životného poistenia,

- Smernica Rady č. 92/96/EEC – 3. smernica životného poistenia.

Preto rozlišujeme smernice prvej až tretej generácie, ktoré korešpondujú s tromi etapami harmonizácie právnej úpravy. Prvá etapa predstavuje slobodu zakladania subjektov, druhá etapa slobodu poskytovania služieb a tretia etapa princípy tzv. jednej licencie. Bližšie pozri [4].

Záver

V roku 1997 sa Česká republika dostala do skupiny štátov, s ktorými viedla Európska únia rozhovory o budúcom členstve. V oblasti poisťovníctva sa stala hlavnou úlohou (popri ďalšej úlohe, a to liberalizácii poisťovníctva) predovšetkým harmonizácia českého poisťovníctva s legislatívou EÚ, teda implementácia príslušných európskych právnych noriem do českého práva. Išlo o jednotlivé ustanovenia a princípy jednotného trhu zakotvené hlavne v smerniciach prvej až tretej generácie.

Napriek tomu, že väčšina podstatných oblastí európskej legislatívy v poisťovníctve je už upravená v súlade so zásadami liberálneho trhu, koncept jednotného európskeho poisťovníctva sa v praxi uplatňoval len veľmi pomaly. Jedným z dôvodov boli pretrvávajúce rozdiely medzi národnými legislatívami (pozri [8]) i v oblastiach, ktoré sú už európskymi direktívami harmonizované. Všetky členské štáty EÚ ešte nedokončili implementáciu európskych právnych aktov do svojich národných legislatív.

Ďalším faktorom ovplyvňujúcim relatívne pomalý postup jednotného trhu je skutočnosť, že proces jeho postupného budovania i napriek existencii troch generácií smerníc nie je ešte celkom ukončený.

Celkovo upravuje oblasť poisťovníctva 72 právnych aktov EÚ. Vedúcu úlohu v oblasti legislatívy a v postupnom procese jeho presadzovania je Biela kniha.

Viacero kľúčových ustanovení zakotvené v európskych smerniciach – predovšetkým prvej a druhej generácie – sa začali postupne objavovať i v českých právnych normách. Najskôr išlo o vyhlášky a novely čiastkových zákonov. Zásadný význam mal však z tohto hľadiska rok 1999, v ktorom boli prijaté dve právne normy – zákon č. 168/1999 Sb., o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou vozidla, a zákon č. 363/1999 Sb., o poisťovníctve a o zmene niektorých súvisiacich zákonov, ktoré vstúpili do platnosti 1. apríla 2000.

Proces zblížovania poisťovnej legislatívy Českej republiky a Európskej únie je už takmer na konci, s ohľadom na to, že od 1. januára 2005 už nadobudli platnosť i nasledujúce legislatívne predpisy (okrem niektorých ustanovení s účinnosťou už od 1. 5. 2004):

- nová právna úprava poisťovnej zmluvy, a to v zákone č. 37/2004 Sb., o poisťovnej zmluve,

* Úplný zoznam právnych noriem EÚ k poisťovníctvu pozri www.cap.cz

- novela zákona o poisťovníctve č. 39/2004 Sb.,
- zákon č. 38/2004 Sb., o poisťovacích sprostredkovateľoch a samostatných likvidátoroch poisťných udalostí,
- zákon č. 47/2004 Sb., o poistení zodpovednosti z prevádzky vozidla,
- ďalšie úpravy s poisťovníctvom súvisiace (o konkurze a vyrovnaní, daňové predpisy, hospodárska súťaž).

Všetko úsilie bolo vynaložené v legislatívnej oblasti tak, že do konca roku 2003 boli prijaté alebo novelizované všetky potrebné právne normy, ktoré ešte plne nezodpovedali európskej úprave poisťovníctva. Práve oblasť legislatívy je tým prvkom transformačného procesu, ktorý je možné relatívne najlepšie ovplyvniť z časového hľadiska. Naopak, vývoj poisťného trhu ako takého, bude procesom dlhodobším, ktorý sa sám vygeneruje postupnými zmenami nielen v prijatých zákonoch, ale predovšetkým v postoji podnikov a obyvateľstva k poisteniu.

Proces postupnej transformácie poisťného trhu Českej republiky, ktorý prebiehal od prvej polovice deväťdesiatych rokov, nebol so vstupom Českej republiky do Európskej únie ešte zďaleka ukončený – zmeny kvalitatívneho charakteru sú dlhodobé.

Transformácia poisťovníctva, ale i ostatných sektorov finančného systému, je neodvratný proces, ktorý nebol a ani nebude bez najrôznejších problémov. Vo svojej cieľovej podobe by však mal priniesť celkovú prosperitu nielen pre finančný, ale i pre celý ekonomický systém.

Hodnotenie súčasného štádia a analýza procesu harmonizácie českého poisťného trhu s jednotným poisťným trhom krajín Európskej únie, resp. poisťnými trhami národných asociácií poisťiteľov združených do CEA, bolo hlavným cieľom nášho príspevku. Výsledky skúmania a vyhodnocovania posudzovaných javov pomocou vybraných ukazovateľov úrovne relevantných poisťných trhov umožňuje ich analýzu tak z hľadiska kvantitatívneho, ako aj z hľadiska kvalitatívneho. Príspevok vymedzuje prínosy a riziká fungovania jednotného poisťného trhu v rámci Európskej únie a charakterizuje základné princípy, na ktorých bol tento jednotný poisťný trh založený. Vyvíjal sa postupne pri aplikovaní niekoľkých generácií smerníc upravujúcich oblasť životného a neživotného poistenia. Pri hodnotení a dokumentovaní súčasného stupňa transformácie a aproximácie českého poisťovníctva, vychádzame z postupnej implementácie európskych právnych aktov do národnej legislatívy. Pritom súhrnne upravuje oblasť poisťovníctva 72 právnych aktov Európskej únie.

Proces harmonizácie a transformácie českého poisťovníctva pred vstupom na jednotný poisťný trh Európskej únie možno hodnotiť kladne. Niektoré aspekty tohto procesu majú i dlhodobjší charakter. Implementáciu právnych noriem Európskej únie do legislatívy poisťovníctva Českej republiky je možné považovať za podmie-

nene dokončenú v okamihu účinnosti najnovších legislatívnych noriem, teda od 1. januára 2005, okrem ustanovení, ktoré nadobudli účinnosť dňom platnosti zmluvy o pristúpení Českej republiky do Európskej únie.

Literatúra:

- [1] CEA European Insurance in Figures. Basic Data 2001. Complete Data 2000. Paris-Brussels: CEA, 2002. 157 s.
- [2] Čejková, V. Pojistný trh. Praha: GRADA Publishing, 1. vyd., 2002, 120 s. ISBN 80-247-0137-5.
- [3] Čejková, V., Vávrová, E. Analýza ukazatelů úrovně pojistného trhu v České republice. Acta Universitatis Agric. Et. Silvic. Mend. Brun., 2002, L, 6, s. 83 – 94. ISSN 1211 – 8516.
- [4] Čejková, V., Vávrová, E. Hodnocení harmonizace českého pojistného trhu s jednotným pojistným trhem EU. ACTA Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně. Brno : MZLU v Brně, 2004, 18 s. ISSN 1211 – 8 516.
- [5] Daňhel, J. Kapitoly z pojistné teorie. Praha: Oeconomica, 2002, 140 s. ISBN 80-245-0306-9.
- [6] Ducháčková, E. Principy pojištění a pojišťovníctví. Praha: Ekopress, 2003, 178 s. ISBN 80 86119-6 7-X.
- [7] Chovan, P., Čejková, V. Malá encyklopédia poistenia a poisťovníctva s cudzojazyčnými ekvivalentmi (český, nemecký, anglický a francúzsky jazyk). Bratislava: Elita, 1. vyd., 1995, 352 s. ISBN 80- 85323-69.
- [8] Kafríková, M. Základy pojišťovacího práva. Praha: ORAC, 1. vyd., 2001, 301 s.
- [9] Kolektiv autorů. Anglicko-český slovník pojišťovníctví. Praha: Grada Publishing, 2003, 516 s. ISBN 80-247-0248-7.
- [10] Vávrová, E., Doložilková, M., Stuchlík, R.: Pojišťovníctví. Vybrané kapitoly pro základní kurs. Brno: MZLU, 1. vyd., 2001, s. 86. ISBN 80-7157-487-2.
- [11] Pojistný obzor z let 1999 – 2004, ISSN 0032 – 2 393.
- [12] Pojistné rozpravy z let 1991 – 2003, ISSN 0862 – 6162 .
- [13] Úřad státního dozoru v pojišťovníctví a penzijním připojištění: Výroční zpráva 2002.
- [14] Výroční zprávy ČAP za roky 1993 – 2002.
- [15] Zákon č. 185/1991 Sb., o pojišťovníctví.
- [16] Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovníctví.
- [17] Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě.
- [18] Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona.
- [19] Zákon č. 39/2004 Sb., o pojišťovníctví.
- [20] www.cea.assur.org
- [21] www.cap.cz

NOVOMESTSKÁ ÚVERNÁ BANKA, ÚČASTINNÁ SPOLOČNOSŤ

Novomestská úverná banka bola založená na ustanovujúcom valnom zhromaždení dňa 6. júla 1890 v Novom Meste nad Váhom. Jej poslaním bolo zaradiť sa medzi prvé slovenské banky s určenou dobou trvania 30 rokov. Zakladajúcimi členmi boli občania židovskej národnosti z radov obchodníkov, statkárov, lekárov, advokátov, továrnikov. Podnetom na vznik banky bola požiadavka židovských obchodníkov, ktorí potrebovali získať prevádzkový kapitál na podnikanie. Jej činnosť bola zameraná na eskontovanie a reskontovanie zmeniek, poukážok a iných kupeckých platných listín; povoľovanie pôžičiek na obligácie; poskytovanie preddavkov na cenné papiere; obchodovanie s tuzemskými a zahraničnými cennými papiermi; vedenie vkladných knížiek; poskytovanie hypotekárnych pôžičiek; zakladanie priemyselných podnikov, ich nadobúdanie a vedenie.

Počiatkový akciový kapitál bol 100 000 zl. s tým, že pri začatí činnosti musí byť zaplatených 40 % hotovosti, t. j. 40 000 zl. Orgánmi banky boli valné zhromaždenie, správna rada, riaditeľstvo a dozorný výbor. Hlavným riaditeľom sa stal Mór Herzfeld. Prvým predsedom správnej rady sa stal Dr. Bernát Sonnenfeld.

Prvých dvadsať rokov sa banka orientovala hlavne na poskytovanie úverov, či už zmenkových, hypotekárnych alebo kontokorentných. Aby mohla uspokojiť početné žiadosti o úvery, trvale čerpala reeskontný úver v značných sumách. I napriek tomu každý rok vykazovala primeraný zisk, z ktorého si mohla dovoliť vyplácať dividendy a dopĺňať svoje rezervné fondy. Úvery poskytovala najmä obchodníkom, ale aj na podporu rozvoja priemyslu a hospodárstva, čo prinášalo veľké úroky.

Hospodárenie banky bolo konsolidované až do začiatku prvej svetovej vojny. Počas vojnového stavu sa začínajú v jej hospodárení prejavovať niektoré zmeny. V aktívach nastáva pokles úverov, hlavne zmenkových; narastajú kontokorentné úvery a očividný je nárast v držbe cenných papierov, čo spôsobilo upisovanie vojnových pôžičiek. Účastinná istina sa zvýšila na 300 000 K. Banka však zaznamenala pokles v rezervných fondoch.

Tieto zmeny si vyžiadali úpravu stanov banky na mimoriadnom valnom zhromaždení 12. októbra 1919, ktorému predsedal Leopold Tauber. Zmeny sa zaznamenali aj do firemného registra v nitrianskej sédrii, pričom existencia spoločnosti bola určená na 60 rokov. Účastinná istina sa skladala z 1 500 účastín znejúcich na meno, pričom nominálna hodnota jednej akcie bola 200 Kč. Orgánmi ústavu boli valné zhromaždenie, správa a dozorný výbor.

V roku 1922 bolo zvolané mimoriadne valné zhromaždenie, na ktorom bola schválená fúzia so žilinskou úvernou bankou, čo sa však nerealizovalo. Za člena správy bol kooptovaný prepošť gróf Dr. Bedrich Pongrácz, r. k., farár

v Novom Meste n. Váhom, ktorý v tejto funkcii pôsobil až do svojej smrti v roku 1935.

V roku 1924 došlo k ďalšej zmene stanov týkajúcej sa odkolkovania účastín z pôvodných 200 Kč na 60 Kč, čím účastinný kapitál poklesol na 90 000 Kč. Nová zmena stanov bola zaevidovaná v obchodnom registri Krajského súdu v Trenčíne 12. apríla 1930, kde sa uvádza, že účastinná istina vo výške milión Kč pozostáva z 5 000 kusov účastín úplne zaplatených.

Rozvoj ústavu kulminoval k 1. januára 1938. Od tohto dátumu, v dôsledku neujasnených politických pomerov, badať úbytok tak spravovaných vkladov, ako aj úverov.

Upisovaním vojnových pôžičiek v období prvej svetovej vojny utrpel ústav straty, s ktorými sa vyrovnával ďalších dvadsať rokov. Koncom roku 1939 banka uskutočnila mimokonkurzné súdne vyrovnanie, pri ktorom vkladatelia utrpeli škodu vo výške 25 % svojich vkladov.

Ústav sa dostal úplne do majetkovej sféry Dunajskej banky, ktorá z celkového počtu účastín získala 4 900 kusov. V liste ústrediu Slovenskej banky zo dňa 12. 12. 1939 sa píše: „Majoritu účastinného kapitálu vo výške milión korún v novomestskej banke má Dunajská banka a ostatné akcie majú tunajší občania takmer výlučne židovskej národnosti. Novomestská úverná banka bola pred prevratom tak silná ako Ľudová banka.“ Novomestská úverná banka mala všetky voľné prostriedky uložené v Dunajskej banke, ktorá ani nemala záujem, aby novomestská banka vykazovala zisky, a to z jednoduchého dôvodu: afilačnou zmluvou si zabezpečila pevnú ročnú odmenu v sume 50 000 Kč. Tento poplatok bol v stratách vykrytý tak, že bol zaúčtovaný do nákladov reeskontných úrokov.

V tomto období sa blíži koniec tohto peňažného ústavu. Nastáva obdobie rasového prenasledovania občanov židovskej národnosti a tým aj úpadok vkladov. Ústav evidoval sumu 312 000 pre Fond na vysťahovanie Židov a sumu 364 000 pre Židovský zberný účet. Samostatne vykazoval položku továrnikov bratov Reissdovcov v sume 400 000 Kč.

Rozhodnutím ministerstva financií zo 6. 12. 1939 bolo Novomestkej úvernej banke nariadené splynutie so Slovenskou bankou, u. s. v Bratislave, ktorá tu síce vykonala previerku, ale k splynutiu nedošlo. Až koncom roku 1941 vydalo ministerstvo financií príkaz, aby banka dňom 1. januára 1942 vstúpila do likvidácie, ktorou poverila Sedliacku banku v Bratislave. Príkaz na likvidáciu dostala aj Dunajská banka, ktorú tiež likvidovala Sedliacka banka, neskôr najsilnejšia priemyselná banka na Slovensku. V roku 1949 sa Sedliacka banka zlúčila so Slovenskou Tatra bankou. Definitívne bola Novomestská úverná banka zlikvidovaná výmazom z obchodného registra v júli 1950.

Mgr. Mária Kačkovičová

Z ROKOVANIA BANKOVEJ RADY NBS

Dňa 7. júna 2005 sa uskutočnilo 27. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Ivana Šramka.

- BR NBS schválila návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov. Cieľom tohto návrhu novely zákona o Národnej banke Slovenska je predovšetkým zvýrazniť dôležitosť výkonu integrovaného dohľadu nad finančným trhom ako jedného z dvoch hlavných pilierov činnosti Národnej banky Slovenska (popri výkone menovej politiky), spresniť a upraviť niektoré ustanovenia o Bankovej rade NBS a o ďalších orgánoch v NBS, ako aj vykonať niektoré úpravy reagujúce na doterajšie skúsenosti z uplatňovania zákona o NBS v praxi a tiež vykonať úpravy zákona o NBS zohľadňujúce súvisiacu novú legislatívu, ktorá bola prijatá a je aplikovaná v praxi od ostatnej novelizácie zákona o NBS. Nadobudnutie účinnosti tohto návrhu novely zákona o NBS sa navrhuje od 1. novembra 2005 a rozhodujúcej časti ustanovení od 1. januára 2006.

- BR NBS schválila Rozhodnutie NBS, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie NBS č. 5/2004, ktorým sa vydáva prevádzkový poriadok centrálného registra krátkodobých cenných papierov vedeného Národnou bankou Slovenska.

Schválené rozhodnutie zavádza poplatky za vedenie majetkového účtu člena registra a poplatky za vedenie klientskych účtov člena registra. Poplatky sa budú fakturovať členom mesačne pozadu na základe vystavenej faktúry.

Rozhodnutie NBS, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie NBS č. 5/2004, ktorým sa vydáva prevádzkový poriadok centrálného registra krátkodobých cenných papierov vedeného Národnou bankou Slovenska nadobudne účinnosť 1. septembra 2005.

- BR NBS prerokovala a schválila materiál Možnosti využitia kontraktov futures v podmienkach NBS, ktorý sa zaoberá využívaním kontraktov futures pri správe devízových rezerv NBS.

Dňa 23. júna 2005 sa uskutočnilo 31. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Ivana Šramka.

- BR NBS prerokovala Situačnú správu o menovom vývoji v SR za máj 2005 a rozhodla o ponechaní úrokových sadzieb na úrovni 2,0 % pre jednoduchové sterilizačné obchody, 4,0 % pre jednoduchové refinančné obchody a 3,0 % pre dvojtyždňové repo tendre s obchodnými bankami.

- BR NBS prerokovala a schválila Národný plán zavedenia eura v SR. V materiáli sú rozpracované technické a organizačné aspekty zavedenia spoločnej európskej meny v SR dňom 1. 1. 2009.

- Banková rada NBS schválila Správu o rozvoji bankového sektora SR a hodnotenie obozretného podnikania za bankový sektor k 31. 12. 2004 – definitívne výsledky.

V slovenskom bankovom sektore pôsobilo k 31. 12. 2004 osemnásť bánk a tri pobočky zahraničných bánk. V súvislosti s pristúpením Slovenska k Európskej únii v máji 2004 bankový dohľad Národnej banky Slovenska eviduje k ultimu sledovaného obdobia 48 notifikácií zahraničných dohliadacích orgánov o zámere zahraničných bánk voľne poskytovať cezhraničné bankové služby.

- Banková rada NBS schválila Správu o rozvoji bankového sektora SR a hodnotenie obozretného podnikania za bankový sektor k 31. 3. 2005.

V slovenskom bankovom sektore pôsobilo k 31. 3. 2005 osemnásť bánk a štyri pobočky zahraničných bánk. V priebehu sledovaného štvrťroka sa etablovala na slovenskom trhu ďalšia pobočka zahraničnej banky, HSBC Bank plc, ktorá tu bude pôsobiť na základe jedného bankového povolenia. V sledovanom období pobočka ešte nezačala vykonávať bankové činnosti. V súvislosti s pristúpením Slovenska k Európskej únii v máji 2004 bankový dohľad Národnej banky Slovenska eviduje k ultimu sledovaného obdobia 70 notifikácií zahraničných dohliadacích orgánov o zámere zahraničných bánk voľne poskytovať cezhraničné bankové služby.

Oba materiály budú zverejnené na internetovej stránke NBS.

Komentár BR NBS k rozhodnutiu o určenej výške úrokových sadzieb NBS

Banková rada NBS na svojom 31. rokovaní dňa 23. júna 2005 prerokovala Situačnú správu o menovom vývoji v SR za máj 2005.

Banková rada NBS konštatovala, že aktuálny vývoj inflácie ako aj jej krátkodobá predikcia sú naďalej v súlade so závermi, prezentovanými v rámci štvrťročnej strednodobej prognózy NBS. Na základe údajov o raste hrubého domáceho produktu v prvom štvrťroku 2005 je možné konštatovať, že v SR pretrváva dyna-

mický hospodársky rast, na ktorom sa podieľal tak rast domáceho, ako aj zahraničného dopytu. Na raste domáceho dopytu sa podieľali všetky jeho súčasti, rast zahraničného dopytu mierne zaostal za rastom zahraničnej ponuky. Pretrvávajúci rast konečnej spotreby domácností bol ovplyvnený aj celoplošným rastom miezd v hospodárstve, ktorý bol do určitej miery v súlade s pokračujúcim rastom ziskovosti podnikov. Na druhej strane však jeho dynamika prevyšovala rast produktivity práce, v dôsledku čoho došlo k rastu jednotkových nákladov práce.

Aktuálne ukazovatele ekonomického a menového vývoja boli v súlade s očakávaniami NBS, čím v súčasnom štádiu nedochádza k zmene pohľadu NBS na ekonomický a menový vývoj. V dôsledku toho rozhodla Banková rada NBS o ponechaní určenej výšky úrokových sadzieb.

Pri svojom rozhodovaní brala banková rada do úvahy nasledujúce faktory:

Spotrebiteľské ceny sa v máji nezmenili. V porovnaní s predpokladmi NBS rástli rýchlejšie ceny potravín, najmä vplyvom sezónneho rastu cien ovocia a zeleniny a ceny pohonných hmôt, ovplyvňované pretrvávajúcim nepriaznivým vývojom cien ropy. Naopak priaznivejší bol vývoj trhovských služieb a obchodovateľných tovarov. Dynamika celkovej inflácie v máji na medziročnej báze poklesla. Uvedený vývoj potvrdzuje dosiahnutie nižšej miery inflácie v roku 2005 v porovnaní s inflačným cieľom a je v súlade so závermi strednodobej predikcie z apríla 2005. Riziko rýchlejšieho cenového rastu je naďalej spojené s cenou pohonných hmôt. Riziko predstavuje aj vývoj výmenného kurzu, ktorý sa v uplynulom období vyznačoval zvýšenou mierou volatility.

Aktuálne údaje o vývoji ekonomiky potvrdili očakávania NBS o pokračovaní dynamického ekonomického rastu. Z hľadiska štruktúry bol výsledkom spolupôsobenia domáceho aj zahraničného dopytu. Najvyššie príspevky v rámci domáceho dopytu zaznamenala konečná spotreba domácností a investície najmä do nových fixných aktív. Rast súkromnej spotreby, po dvojročnom oslabení, dosiahol obvyklú úroveň, akú zaznamenával pred uplatnením administratívnych dopytových obmedzení v roku 2003. Zrýchlené tempo rastu súkromnej spotreby vyplynulo zo mzdového rastu. Dynamický rast miezd vytvoril dostatočné predpoklady nielen na zrých-

lenie rastu spotreby, ale aj úspor, zatiaľ bez dopadu na rast inflácie. Po dlhotrvajúcom poklese sa v sektore domácností zvýšil sklon k úsporám a recipročne sa znížil sklon k spotrebe.

Z hľadiska monitorovania potenciálnych impulzov na náklady výrobcov a následne ich ceny bol rast miezd rýchlejší ako rast produktivity práce. Okrem uvedeného faktora, pôsobiaceho v oblasti domácej produkcie, možno identifikovať prvé náznaky cenového rastu aj v oblasti dovozu. Po takmer trojročnom nepretržitom poklese vzrástol deflátor dovážaných výrobkov a služieb. V porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka bol dovoz do slovenskej ekonomiky drahší, pričom realizácia vývozu bola lacnejšia.

Vývoj na devízovom trhu sa vyznačoval v máji zvýšenou volatilitou, ktorá sa v júni stabilizovala a vývoj výmenného kurzu slovenskej koruny nadobudol prevažujúci zhodnocovací trend. NBS na zvýšenú volatilitu výmenného kurzu nereagovala operáciami na devízovom trhu.

Banková rada pri rozhodovaní o úrokových sadzbách hodnotila riziko vznikajúcich rozdielov medzi predpokladmi NBS a aktuálnym vývojom v oblasti mzdového vývoja, a to tak v nominálnom, ako aj v reálnom vyjadrení. Do určitej miery je možné dať aktuálnu vysokú dynamiku reálnych miezd do súvisu s medziročným prudkým poklesom miery inflácie, čo potvrdzuje aj rýchlejší rast reálnych miezd v porovnaní s ich dynamikou pred rokom, kým dynamika nominálnych miezd sa mierne spomalila. V ekonomike tak pretrvávajú spätná indexácia miezd podľa prechádzajúcej a nie očakávanej inflácie. Prorastový vplyv na mzdovú úroveň môže mať aj prílev zahraničných investícií. Po zohľadnení spomínaných faktorov, ktoré môžu mať vplyv na súčasný rast mzdovej úrovne, NBS upozorňuje, že dlhodobejšie pretrvávajúce tendencie by sa mohlo nepriaznivo prejavovať vo vývoji obchodnej bilancie a inflácie.

Nakoľko aktuálny a očakávaný vývoj väčšiny ekonomických a menových ukazovateľov korešponduje s očakávaniami a predpokladmi NBS, rozhodla Banková rada NBS o ponechaní súčasnej výšky úrokových sadzieb.

Tlačové oddelenie OVI NBS

Schmögnerová v EBRD

Bývalá slovenská ministerka financií Brigita Schmögnerová bola vymenovaná za viceprezidentku Európskej banky pre obnovu a rozvoj. Schmögnerová už v banke

zastupovala Slovenskú republiku ako guvernér v rokoch 1998 až 2002. Podľa oznámenia banky bude mať na starosti ľudské zdroje a správu a bude členkou výkonného výboru.

Zdroj: Hospodárske noviny, 10. 6. 2005

GUVERNÉR NBS O MENOVEJ POLITIKE

Guvernér Národnej banky Slovenska Ivan Šramko vystúpil na 61. riadnom zhromaždení Neformálneho ekonomického fóra Hospodársky klub, ktoré sa konalo 14. júna 2005 v bratislavskom hoteli Marrol's.

Guvernér I. Šramko hodnotil aktuálny menový vývoj v SR a konštatoval, že je v súlade s menovým programom NBS do roku 2008 i s prezentovanou štvrtročnou strednodobou prognózou NBS. Vyjadril sa tiež k otázkam posilňovania slovenskej koruny, vstupu SR do eurozóny a skorému prijatiu eura, ako aj k plneniu maastrichtských kritérií.

Ivan Šramko, guvernér NBS

DELEGÁCIA NÁRODNEJ RADY SR V NBS

Dňa 22. júna 2005 navštívili Národnú banku Slovenska členovia Výboru Národnej rady SR pre pôdohospodárstvo. Delegáciu, ktorú viedol podpredseda výboru Richárd Hamerlik, prijal guvernér NBS Ivan Šramko a členovia Bankovej rady.

Rozhovory sa týkali menovej politiky NBS a bankového sektora vo vzťahu k poľnohospodárstvu. Súčasťou programu bola i prehliadka budovy centrálnkej banky vrátane trezorových priestorov, kongresovej sály a heliportu.

I. Paška, foto: P. Kochan

Ukazovateľ	Merná jednotka	2000		2001	2002	2003	2004*		2005	
							1.	2.	3.	4.
REÁLNA EKONOMIKA										
Hrubý domáci produkt 1) 2)	mld. Sk	690,7	716,8	749,9	783,4	826,5*			200,65*	
Medziročná zmena HDP 3)	%	2,0	3,8	4,6	4,5	5,5*			5,1*	
Miera nezamestnanosti 4)	%	17,9	18,6	17,5	15,6	13,1	13,4	13,1	12,7	11,9
Spotrebiteľské ceny (HICP) 3) 15)	%						3,1	2,6	2,3	2,5
Spotrebiteľské ceny (CPI) 3)	%	8,4	6,5	3,4	9,3	5,9	3,2	2,7	2,5	2,7
OBCHODNÁ BILANCIA 2) 11) *)										
Vývoz (fob)	mil. Sk	548 372	610 693	651 256	803 037	895 205	66 685	70 210	76 742	76 793
Dovoz (fob)	mil. Sk	590 728	713 898	747 883	826 625	942 160	68 254	74 113	81 367	81 782
Saldo	mil. Sk	-42 356	-103 205	-96 627	-23 588	-46 955	-1 570	-5 473	-10 098	-15 086
PLATOBNÁ BILANCIA 2)										
Bežný účet 11)	mil. Sk	-32 941,1	-84 891,5	-87 900,5	-10 198,5	-46 026,2	-3 977,3	-3 334,0	-6 442,0	
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	63 415,1	83 173,0	234 308,9	64 541,5	95 646,4	10 754,1	69 758,2	118 499,3	
Celková bilancia	mil. Sk	34 168,8	6 866,9	160 596,0	52 446,2	55 205,1	10 715,8	79 042,4	110 225,2	
DEVÍZOVÉ REZERVY 4) 7)										
Celkové devízové rezervy	mil. USD	5 581,7	5 437,3	10 380,6	13 406,1	16 778,7	16 602,6	18 854,6	19 940,1	19 694,4
Devízové rezervy NBS	mil. USD	4 076,8	4 188,7	9 195,5	12 149,0	14 913,1	14 811,2	17 218,5	18 062,1	18 061,3
ZAHRANIČNÁ ZADĽŽENOSŤ 4) 9)										
Celková hrubá zahraničná zadlženosť	mld. USD	10,8	11,3	13,2	18,3	23,7	24,0	26,6	28,2	
Zahraničná zadlženosť na obyvateľa SR	USD	2 021	2 095	2 452	3 406	4 405	4 456	4 942	5 237	
MENOVÉ UKAZOVATELE										
Devízový kurz 5)	Sk/USD	46,200	48,347	45,335	33,604	29,074	29,348	29,259	28,885	30,249
Peňažná zásoba M2 4) 6) 12) 14)	mld. Sk	580,4	649,2	681,5	730,1	779,9				
Medziročná zmena M2 3)	%	14,2	11,9	4,7	7,1	7,5				
Menový agregát M3 4) 15)	mld. Sk						762,7	768,4	767,9	782,0
Medziročná zmena M3 3)	%						10,4	10,2	12,3	12,6
Úvery podnikom a obyvateľstvu 4) 6) 13) 14)	mld. Sk	396,1	321,7	330,2	378,1	409,2				
Pohľadávky peňažných finančných inštitúcií 15)							701,4	696,8	707,6	707,0
ŠTÁTNY ROZPOČET 2) 4)										
Príjmy	mld. Sk	213,4	205,3	220,3	233,1	242,4	24,6	39,8	65,0	90,6
Výdavky	mld. Sk	241,1	249,7	272,0	289,1	312,7	20,3	40,9	62,2	84,3
Saldo	mld. Sk	-27,7	-44,4	-51,7	-56,0	-70,3	4,3	-1,1	2,8	6,3
Klientske sladby										
Priemerná úroková miera										
jednoročné vklady	%	9,76	6,63	5,70	3,76	2,71	2,49	2,46	2,37	2,18
krátkodobé úvery 8)	%	13,61	11,25	9,93	8,30	5,87	6,15	5,80	5,51	5,53
krátkodobé čerpané úvery	%	11,95	9,18	8,98	7,47	7,45	7,65	6,70	6,79	7,12
PEŇAŽNÝ TRH										
Úrokové sadzby stanovené Bankovou radou NBS, platnosť od 10) 1.3.2005		27.12.2000	26.3.2001	18.11.2002	22.12.2003	29.11.2004	29.11.2004	29.11.2004	1.3.2005	
1-dňové operácie – sterilizačné	%	9,25	6,00	5,00	4,50	2,50	2,50	2,50	2,00	2,00
– refinančné	%	6,25	9,00	8,00	7,50	5,50	5,50	5,50	4,00	4,00
2-týždňová limitná sadzba NBS pre štandardný REPO tender	%	8,00	7,75	6,50	6,00	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00
Základná úroková sadzba NBS (do 31.12.2002 diskontná sadzba)					6,00	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00
Priemerná úroková miera z medzibankových .vkladov (BRIBOR)										
overnight	%	7,97	7,34	7,20	5,93	3,22	4,25	2,58	2,09	2,27
7-dňová	%	8,47	7,73	7,75	6,29	3,78	4,03	2,63	2,37	2,70
14-dňová	%	8,53	7,76	7,80	6,34	3,85	3,98	2,69	2,41	2,75
1-mesačná	%	8,58	7,77	7,83	6,32	3,82	3,87	2,84	2,37	2,72
2-mesačná	%	8,58	7,77	7,81	6,24	3,81	3,75	2,89	2,33	2,63
3-mesačná	%	8,57	7,77	7,79	6,18	3,74	3,66	2,90	2,29	2,56
6-mesačná	%	8,57	7,77	7,74	5,93	3,66	3,46	2,88	2,31	2,50
9-mesačná	%	7,94	7,76	7,72	5,78	3,64	3,38	2,87	2,32	2,47
12-mesačná	%	7,97	7,76	7,70	5,70	3,62	3,34	2,86	2,33	2,46

* predbežné údaje

1) Stále ceny, priemer roka 1995.

2) Kumulatívne od začiatku roka.

3) Zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka.

4) Stav ku koncu obdobia.

5) Kurz devíza stred, priemer za obdobie.

6) Vo fixnom východiskovom kurze k 1. 1. 1993.

7) Od 1. 1. 2002 zmena metodiky.

8) Bez úrokovej sadzby 0 %.

9) Od 1. 1. 1999 zmena metodiky.

10) Dátum, od ktorého je daná úroveň úrokových sadzieb v platnosti na základe rozhodnutia BR NBS.

11) Údaje za zahraničný obchod a bežný účet PB sú od mája 2004 každý mesiac revidované.

12) Od januára 2005 sa NBS sústreďuje na hodnotenie menového agregátu M3.

13) Od januára 2005 úvery podnikom a obyvateľstvu nahradené agregátom pohľadávky peňažných finančných inštitúcií.

14) Keďže od januára 2005 sa Menový prehľad vykazuje len v bežnom kurze, údaje za peňažnú zásobu M2 a úvery podnikom a obyvateľstvu možno získať tiež len v bežnom kurze. Údaje sú dostupné na internetovej stránke NBS.

15) Podľa metodiky ECB.